

Zoektocht maakt de cirkel rond

Auteur: P.P. Mangoenkarso
Rijswijk, 31 augustus 2005

Javaanse database

[home](#) [introdectie](#) [raadplegen database](#) [achtergrondinfo](#) [sitemap](#) [✉](#)

Mariman

vadersnaam Mariman
geboorteland Nederlands Indie
lengte 155
herkenningsteken pgm vlkn po L wang
geslacht man
leeftijd 17
leeftijd (maanden) onbekend
godsdienst moslim

afreisplaats Batavia
afreisdatum 15 augustus 1927
schip Madioen IV
soort schip ss
monsternummer 421
aankomstplaats Paramaribo
aankomstdatum onbekend
in dienst van Lionarons, F.A.
(Beheerder van plantage Nieuw Clarenbeek)
voor wie koloniaal gouvernement

contractcode AE1184
begin contract 24 september 1927
einde contract 24 september 1932
datum cvo 25 oktober 1936
ontvangstdatum premie 19 september 1936
verblijfstatus onbekend
gewest Djokjakarta
afdeling Djokjakarta
district Ngemplak
desa/dorp Djenengan
plantage Clarenbeek (Cottica)
datum overlijden onbekend
datum terugkeer onbekend
schip terugkeer onbekend

naamsgegevens Sar 368 v '49 Mariman AE 1184 heeft gekozen de Geslachtsnaam van Toredjo en de Vnaam van Mariman op 17 9 76 reg 7 Comm

familiegegevens voor aankomst onbekend

familiegegevens Man van 656 WW

hercontracten onbekend

grondsituatie onbekend

opmerkingen Premie ontvangen uit Imfonos bij akte van den DC. Mar. zie GR. dd.21 8 36 no.2761 Pr. Ifds. Veron DC.Comm 11 8 36 CVO No 984 Duplacaat 13 12 38 bewijs afg 19 11 40 Id bwijs afg 18 4 47

Een zoektocht naar achtergelaten familieleden

(Voet op vaders geboorte streek gezet, 75 jaar na zijn vertrek)

Inleiding

Deze zoektocht draag ik op aan mijn vader Mariman Toredjo. In het Koloniale Suriname staat hij vanaf zijn 17^e levensjaar bekend onder de arbeidscontractant met contract code nummer 1184AE. Hij is overleden op 84 jarige leeftijd te Kampong Baroe in het district Saramacca in Suriname. In dit verhaal laat ik niet alleen zijn emoties zien over het gemis van zijn familieleden en het feit dat hij nooit meer zijn familieleden en dierbaren terug ziet. Maar zijdelings ook hoe hij het gemis van zijn achtergelaten familieleden in het dagelijkse leven heeft weten te verwerken. Ook ik ben tijdens de zoektocht overmand door mijn eigen emoties die ik hierin verwerkt heb. Ik had niet verwacht dat de zoektocht mij zo zou aangrijpen, want ik benader het puur rationeel. Vooral op moment dat na om en bij 16 uren vliegen de landing werd ingezet. Bij de landing op de luchthaven Soekarno Hatta pink ik een traantje weg. Mijn gedachten vaar vooral naar mijn vader en mijn oma. Zo van dat het nu pas na zoveel jaren één van de nazaten die het hun thuisland kan bereiken. Ook toen ik op het station Tugu in Yogyakarta aankwam dringt het besef tot mij door dat waarschijnlijk ruim 75 jaar terug mijn vader hier op het zelfde station klaar stond voor het transport richting de havenplaats Batavia om vandaar uit weer voor op verder transport op 15 augustus 1927 richting Suriname om zo op 24 september 1927 in Suriname terecht te komen. Op moment dat ik het dorp Jenengan gevonden heb waren de emoties ook heftig, maar vooral toen ik de familieleden zag begon mijn hart spontaan heel hard te kloppen. En vooral toen ik Bapak Yadyrio voor mij zag staan, want iemand die deze naam draagt zou de sleutel moeten zijn van deze zoektocht en warempel. Bij het afscheid kon ik met moeite mijn tranen bedwingen. Verder beschrijf ik zo zijdelings het dagelijkse leven van Javanen in Suriname en ook die van de Indonesiërs. Deels beschrijft dit verhaal de gang van onze ouders of voorouders als contractant naar Koloniaal Suriname met als case van mijn vader.

Om een Surinaamse Javaan of Javaanse Surinamer te kunnen zijn of te kunnen noemen dringt het besef tot mij door dat onze ouders of voorouders voor ons veel lange termijn investeringen hebben gedaan en het heeft hun ook veel energie gekost in termen van **BLOED, SWEET** en **TRANEN**. Surinaamse Javanen, Javaanse Surinamers, wees maar dan zeer trots op jullie afkomst!

Het verwondert mij ook niet als de wat oudere Surinaamse Javanen die rond de onafhankelijkheid naar Nederland zijn “gevlucht” door het eenzijdig uitroepen van de onafhankelijkheid van Suriname vooral met het verstrijken van de leeftijd gevoelsmatig het zelfde lot overkomt als hun voorouders nu ze wat ouder zijn geworden, want ze hebben hun geboorte land ook verlaten en ook met achterlating van hun geliefde verwanten. Terwijl onze kinderen dat niet zullen hebben. Neem me zelf. Ik woon al bijna de helft van mijn leven in Nederland en de andere helft waar ik op gegroeid ben in Suriname. Naarmate de tijd verstrijkt en ik hier langer woon bekruipt me het gevoel dat als ik hier ben naar huis wil en als ik in Suriname ook het zelfde gevoel heb dat ik naar huis wil. Ik ben steeds onderweg zou men kunnen zeggen. Kort gezegd houd ik een gespleten ziel aan over. Daarnaast ook de gedachte dat je in Nederland als buitenlander wordt beschouwd en ook in het land van geboorte ben je buitenlander (visa). Maar in vergelijking met de situatie van mijn vader heb ik afhankelijk van de middelen nu de mogelijkheid om even tussen uit te gaan naar Suriname of terug naar Nederland te keren waar ik woonachtig ben. Het is een kwestie van 8a9 uren verwijderd van waar je even wil zijn. Vanuit mijn vaders positie gezien is het moeilijker geweest want in die tijd kon hij geen kant meer op nadat hij zijn terugkeer premie had verzilverd. Ze noemen de terugkeer premie wel het anker dat het thuisland stevig vasthield. Het verzilveren van de premie betekent dat hij het anker waaraan hij met het thuisland verbonden is, heeft verbroken. De Javanen zien het opstrijken van de premie als “ngedonke djankar”. Dat wil dus zeggen het neer(los)laten van het anker waarmee zij met het moederland verbonden waren. Aan de andere kant betekent dit dat het niet te gelde maken van de premie voor de contractanten gezien moet worden als een soort terugkeerverzekering.

In mijn jeugd jaren groeide ik op in een Kampong. Het leven in een kampong was gebaseerd op gotong royong principe. Dat betekent voor de bewoners het elkaar de helpende hand bieden om

het leven in een ver land (beleving van de contractanten) het hoofd te bieden (bovenwater te houden). De kampong heet Kampong-Baroe en is gesticht rond 1927. Het ligt in het district Saramacca ongeveer een straal van 32 km van Paramaribo verwijderd. Hoewel het als bekend wordt verondersteld dat je een Javaan uit Saramacca bent keken Javanen afkomstig uit andere districten je raar aan. Het vooroordeel of het algemene beeld wil dat Javanen uit Saramacca tukang njantet 'het bezigen van zwarte magie' zijn. Een andere algemene indruk die de overige bevolkingsgroepen kreeg is dat op plaatsen of vestigingen waar Javanen woonachtig zijn het dorp of de vestigingsplaats er altijd wonder schoon en zeer verzorgd er uit ziet. De trezen en kanalen, de begraafplaatsen waar eigenlijk de overheid de plicht heeft om het onderhoud te verrichten wordt na dorpsberaad door de bewoners onderhouden. De percelen en erven waar Javanen wonen, zien er altijd verzorgd en schoon uit, want gelijk als ze s'morgens opstonden wordt eerst in en om het huis geharkt of gebezemd. Door een tekort aan leslokalen op de Openbare school Kampong Baroe bouwden de dorpsbewoners in overleg met de hoofdmeester twee leslokalen met materialen uit het bos. De leslokalen kregen een dak van gevlochten pinaboom bladeren en rondhout palen en ander materiaal van boomstammen. Deze twee leslokalen heeft 9 a 10 jaar dienst gedaan. Dit alles is het resultaat van de bemoeienissen van het dagelijksdorpsbestuur. Nu achteraf gezien zou ik al deze dorpsbestuurders voordragen voor een Koninklijke onderscheiding. Desa Kampong-Baroe omvat een agglomeratie van verschillende deel kampongs waaronder, Kampong-Baroe als hoofd desa, Kampong-Djurnal (incl. Plantage Gravenstijn), Kampong-Ketjil en Kampong-Rewel (incl. Plantage La Poule). Op Kampong Baroe zetelt ook het dagelijkse dorpsbestuur. Een dergelijk dorpsbestuur bestaat uit de Lura (hoofd van het dorpsbestuur), Tjarik (secretaris) en gebajan, dat zijn de lagere ambten. Ook de Javanen die op de plaatsen Gravenstijn en La poule woonden hoorden bij de Kampong-Baroe agglomeratie. De kampong heeft dus bedrijfskundig gezien een gedegen organisatie structuur. Bijvoorbeeld bij een overlijden gaan een aantal "medewerkers" de kampong rond om lajat lajat (omroepen van gebeurtenis) te bazuinen. In deze kampongs woonden veel Javanen die van oorsprong uit Oost-Indië vandaan kwamen. Deze mensen vertelden me ook verhalen over udan awu "as regen" en ook over udan es "udan salju=sneeuw". Maar over udan awu en udan es kon ik toen niet bevatten of voorstellen wat dat allemaal was. Udan awu bleek nu achteraf de asregen na een vulkaan uitbarsting te zijn. Dit kwam bij me op 14 augustus 2005 op toen ik naar de documentaire Krakatua keek. En sneeuw hadden de contractanten ervaren toen sommigen de overtocht noch via Nederland ging. Ook vertelde mijn over het feit dat hij vader in een "losmen" had overnacht. Ik wist niet wat dat was, het blijkt namelijk dat het gaat om een goedkoop overnachting gelegenheid te zijn. Op Kampong Baroe heeft mw. A. de Waal Malefijt haar promotie onderzoek getiteld "The Javanese of Suriname: segment of a plural society" verricht. Zij werd toen op de OS Kampong Baroe geïntroduceerd. Tijdens haar onderzoek woonde ze in bij de lurah.

Ook de nazaten vestigden zich op de Kampong. Mijn vader Mariman Toredjo¹ die in Oost-Indië de naam Kamsi draagt vestigde zich op Kampong Baroe. Toen hij in Suriname aankwam veranderde hij zijn naam Kamsi² in Mariman. De reden heeft hij mij nooit verteld. Hij werkte tot zijn pensioen als arbeider bij Landbouwproefstation La Poule. De tijd na zijn contractperiode was hij werkzaam als arbeider bij het Ministerie van Landbouw Veeteelt en Visserij te (proefstation) La Poule. Op zestigjarige leeftijd is hij met pensioen gegaan. Zijn pensioen bedroeg enkele centen meer dan f 45,- (Surinaams) per maand. Hij was zeer trots op zijn pensioen maar helaas was dat pensioen niet geïndexeerd, waardoor anno 1992, toen de prijzen van kosten van levensonderhoud explosief waren gestegen, met dat pensioen niet eens een 1 literfles Cola gekocht kon worden. Gelukkig is hij er niet meer van bewust dat zijn pensioen niets meer waard was dan dat behalve een emotionele waarde. Hieruit kan je er aan ontlenuen dat hij gelukkig omringd was door zijn kinderen en zijn schoondochters. Want je kunt je het al voorstellen dat hij zijn oude dag na zo een zwaar arbeidsleven achter de rug zou slijten in een vrij armoedige levenssituatie ondanks een pensioen die je in de meeste gevallen verwacht dat na je arbeidzame leven voor een redelijk bestaan zou dekken. Daarbij nog met zo een hoge leeftijd dat hij misschien nog voor de kost op tafel moet leggen. Hij was heel blij en tevreden met zijn

¹ Zijn verhaal is opgetekend in: www.banyumili.com en www.javanen.myweb.nl "De komst van de Javanen in Suriname" en "Een verhaal van een migrant".

² Door het Centrum voor Mondiaal Onderwijs wordt zijn verhaal ter illustratie opgenomen in de publicatie "Dag van de immigratie" (www.kennisnet.nl).

schoondochters. Hij opperde waar vele burens erbij zaten: "Je schoondochters moet je altijd goed behandelen, behalve dat het iemand anders kind is die je niet groot hebt gebracht die je moet respecteren en ook niet hebt verzorgd maar dat ze de zorg over je zoon en van de kleinkinderen ook die van de schoonouders opneem.

Hij heeft altijd de Indonesische nationaliteit behouden. En velen van mijn familieleden hebben de Indonesische nationaliteit behouden, ondanks dat zij de terugkeer premie al hadden geïnd. Hij noemde dit zijn "Tanda Warga Negara".

Mariman Toredjo

BUREAU No. II.

No. 165.

KLACAN.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN :

Gelesen het versoekschrift van de gewezen geschoolde
arbeider in loone dienst bij het Landbouwproefstation van het
Ministerie van Landbouw, Veeveelt en Visserij, de heer H. TORINO,
van 29 november 1971 ;

Gelet op :

1. de resolutie van 26 Juli 1969 No. 7958 (G.B.No. 74), juncto
die van 20 december 1969 No. 14202 (G.B.No. 126) en van 12 januari
1971 No. 14177/70 (G.B.No. 4);
2. de beslissing van de Raad van Ministers, vervat in het
schrijven van de Minister-President van 21 januari 1970 No. 86/2.v.M.;

HEEFT BESLOTEN :

I. In afwachting van een andere regeling en onder voorbehoud
van wijziging bij nader gebleken enjuiste berekening, aan de gewezen
geschoolde arbeider in loone dienst bij het Landbouwproefstation
van het Ministerie van Landbouw, Veeveelt en Visserij, de heer
HARISAN TORINO, geboren onstreeks 1910, persoonsnummer 30520, op
zijn verzoek, te rekenen van 1 JANUARI 1972 een onderstaand uit
's Landskas te verlenen, ten bedrage van f. 306.-- (DRIEHONDERD ZES
GULDEN) 's jaars of f. 25,50 (VIEFENVIJFTIG GULDEN EN VIJFTIG CENTS)
per maand, een en ander volgens de becijfering in de bij deze
beschikking behorende staat.

II. Te bepalen, dat aan de heer TORINO vernoemd, te rekenen
van 1 JANUARI 1972, ingevolge de resolutie van 26 Juli 1969 No. 7958
(G.B.No. 74), juncto die van 20 december 1969 No. 14202 (G.B.No. 126)
en van 12 januari 1971 No. 14177/70 (G.B.No. 4) een withering van
f. 20.-- (TWINTIG GULDEN) per maand wordt toegerekend boven de in
paragraaf I hiervoor verleende onderstaand.

III. Aan te tekenen, dat de toekenning van het een en ander ge-
schiedt onder voorbehoud van verrekening bij enjuist gebleken
vaststelling.

IV. Van het vorenstaande afschrift te zenden aan de Beambten-
van Suriname, de Directeur van Financien (in triple), de Directeur
van Landbouw, Veeveelt en Visserij, het Hoofd van Bureau II (in
duple) en de belanghebbende.

Aan

de heer H. TORINO.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

voor deze,

De Directeur van Binnenlandse Zaken,

R. I. S.
Gedrukt door de
Rijksdrukkerij
1970 11/70 108

[Handwritten signature]

uit eigener beweging kan zijn. Frappant is dat hij al die tijd dit zo verdrongen had dat hij het niet meer weet hoe zijn broer heette. Vandaar die twee vraagtekens op de lijst achter de naam Salie! Deze lijst met een aantal die hij mij liet opschrijven heb ik nu ruim 38 jaren bewaard en vormde kort geleden (2002) na bijna 75 jaren van zijn vertrek in 1927 de basis voor de zoektocht naar achtergelaten familieleden in Negara Jawa (Indonesië) het land van mijn vader. Vele Javanen van tweede of latere generaties wilden waarschijnlijk graag naar de achtergelaten familieleden zoeken. Helaas hadden ze toen niet aan hun ouders of voor ouders gevraagd. Achteraf beken ik nu dat ik verzuimde om aan mijn grootmoeder (oma) te vragen. Aan de andere kant hadden vele ouders hun verhaal ook niet aan hun kinderen doorverteld zoals mijn vader dat wel deed. Achteraf ben ik ervan bewust dat ik geluk gehad heb dat mijn vader mij dit lijstje wilde nalaten. Het lijstje blijkt nu naar mijn nieuwe inzichten niet compleet te zijn want ik had toen niet verder doorgevraagd hoe de familie relaties waren. Gewoon had ik eigenlijk verzuimd door te vragen; hoe, wie, wat, waar etc. Daarnaast beseftte je ook toen niet of je ooit Indonesië zou kunnen aandoen. Het leven in Suriname was al moeilijk genoeg. Dus je houdt je daarmee niet mee bezig. Een vakantie of schoolreisje waren de kosten al een voor je ouders een zware opgave. Ons gezichtsveld reikte toen niet verder dan de achtertuin. Daarnaast had ik het ook opgeschreven om mijn vader tevreden te stellen. Hoewel mijn familieleden altijd bezig waren geweest om naar huis te gaan. Hiermee bedoel ik terug naar Negara Jawa. Vooral in de nadagen van de onafhankelijkheid van Indonesië. We waren druk bezig met Indonesische paspoorten. Mensen van de Indonesische ambassade (consulaat) kwamen op de kampong om foto's te maken voor de paspoorten. Ik was als kind zelf belanghebbende geweest als één van de gefotografeerde. Ik weet dat mijn ouders de paspoorten veel later pas kregen. Naar ik begrepen heb was het consulaat van Indonesië tot persona non grata in Suriname verklaard. Dat laatste "vluchtplan" was de dagen voor de onafhankelijkheid van Suriname weer voelbaar. Want ook in die tijd was mijn vader en andere familieleden bezig naar Nederland af te reizen en om vandaar af de reis te vervolgen richting Indonesië. Mijn vader vertelde me dat hij dan via Nederland terug zou keren naar Indonesië. Achteraf zou het hem wel lukken, want in 1980 of erna gingen een aantal gewezen Javaanse contract arbeiders met behoud van hun AOW via Nederland naar Indonesië terug.

Toen ik dit krantenbericht las deed het me wel zeer. Want door mijn weigering (i.v.m. studie) om naar Nederland te gaan, is mijn familie "gestrand" en in Suriname gebleven. Ik dacht mij te herinneren dat deze mensen naar "huis" zouden kunnen gaan door de inspanningen van Salam Somohardjo die in die tijd als politieke balling in Nederland woonde. Hij heeft dit waarschijnlijk via de rechter afgedwongen. Dit bericht stond toen in de Weekkrant Suriname die ik wel bewaarde, maar helaas ben ik het kwijt geraakt. Mariman Toredjo werd in 1927 bij aankomst ingedeeld in Nieuw Clarenbeek. Na 5 jaren contract verricht te hebben ontvangt hij een bewijs als vrijarbeider. Onder de Javaanse contractarbeiders is deze vrijbrief bekend als "Lajang préman=brief van een vrije arbeider/man". Duidelijk "pré" komt van het woord vrij en "man" van man. Het deed hem pijn (tot tranen toe als hij dit verhaal aan mij vertelt) dat deze verklaring in een soort hardpapier (karton) is geschreven. Waarschijnlijk heeft hij voorbeelden gezien dat bij ander contract arbeiders deze verklaring op een keurige brief staat. Hij noemde zijn verklaring daarom "kretas kredos". Ik heb hem gelukkig ervan kunnen overtuigen dat het misschien juist goed is dat de verklaring in een kretas kredos staat, want zo is het steviger dan als het op een brief papier zou staan. Als het van gewoon briefpapier zou zijn dan hadden we nu misschien geen voorbeeld ervan hoe het eruit ziet. Mijn verklaring vindt hij zeer aannemelijk. Vanaf toen lijkt hij meer rust te hebben over dit onderwerp en ook geaccepteerd.

Identiteit bewijs "Lajang préman"

In Suriname ontmoet hij zijn neef. Waar zij precies elkaar ontmoet hebben heb ik nooit naar gevraagd. Het komt nu pas bij mij op. Ook zijn neef was woonachtig op kampong Baroe (Kampong Djumal of dam Malang). Het verhaal doet ook de ronde dat hij zijn neef genaamd Kasdjo Djojodimedjo (VI511) bij toeval in Suriname ontmoette. Hem heb ik heel kort gekend, want hij overleed in 1957. Hoe de familie relatie echt precies in elkaar verweven zit heb ik nooit naar gevraagd, want je neemt het gewoon aan. Het is ook mogelijk dat ze elkaar als familie beschouwen evenals de contractanten die met een zelfde schip emigreerden elk schepeling als djadji "lotsverbondenheid" beschouwden. Ook de kinderen van mijn oom en tante weten dat niet precies. In 1992 heb ik mijn vader opnieuw gevraagd om me te vertellen, en mijn vader zei tegen me dat hij me dat al eerder had verteld. Helaas heb ik hem bij deze gelegenheid ook niet doorgevraagd. Om het feit dat hij slechthorend was heb ik het maar zo gelaten. Daarnaast was ik ervan overtuigd dat de lijst al voldoende aanknopingspunten bevatte.

Kampong Baroe nu

Met het verstrijken van de tijd is de ontwikkeling ook tot in de kampong doorgedrongen. De samenleving is veranderd in vergelijking met 30 a 40 jaren terug. De meeste bewoners, nu veelal nazaten van contractarbeiders, zijn beter ontwikkeld, hebben betere banen, hebben economisch gezien veel beter dan hun ouders of voor ouders. Economisch gaat de bewoners voor de wind. Deze economische en de materiele vooruitgang heeft ook grote invloed op de manier hoe de samenleving van de kampong nu met elkaar omgaan. De bewoners zijn nu wat individueeler gericht dan voorheen. In het verleden was het zo dat bij een overlijden of bij een geboorte de samenleving van het dorp massaal mee rouwen of blijdschap mee vieren. Nu is de animo duidelijk afgenomen. De saamhorigheid van toen heeft plaats gemaakt voor het individu. Bij een geval van overlijden was het in het verleden zo dat min of meer het hele dorp zeker zeven dagen lang in de avond uren met de nabestaanden mee rouwde in de vorm van melehan ook lelehan genoemd. Melehan of lehlehan bij een overlijden is het in de avonduren zeven dagen lang op visite bij de nabestaanden komen. De nabestaanden zorgen voor de versnaperingen thee en koffie. Dit gebeurde ook bij een geboorte. De lehlehan duurde bij een geboorte tot de pasaran of pupah puser. Pasaran of pupah puser is de dag het stukje navelstreng is losgeraakt. Dit stukje navelstreng (puser) is wat overbleef nadat van de moederkoek is losgeknipt na de geboorte. De gotong royong is er nog wel maar matig geworden. Niet verwonderlijk want mensen bouwen geen huizen meer met een dak voorzien bladeren van pinaboom, muur van pina boomstammen en ook geen palen van boomstammen uit het bos. Ook wordt er geen rijst meer geplant, omdat de productie van rijst toch heel zwaar werk betekent. Rijst wordt niet meer verbouwd sinds de komst van de Surinaamse Machine Landbouw (SML) te Wageningen. Dat heeft de Javanen op Kampong Baroe doen besluiten om geen rijst meer te planten. Het product was goedkoper om te kopen, dat om het zelf te verbouwen.

Kopie lijst van opgeschreven namen

mrah: Mrah Coerah Karyo
Djenengan

mlaxp : (1) Dijo -> woont in

- ooh ↑
Pa gedeh (2)
- (1927) (3) Moeder: van Paé
Dinah Toredjo woont in
Djenengan
Zus van moeder van Pa
- Karang nongko -
kelabane (Asmo)
- Djimin - Djodrejo
woont in Djenengan
Djoko Bojo in Djenengan

zise Djentoro
Ginem - woont in Djenengan

Bih Simoor Djodrejo Karsodrejo
woont Ngankroh
welan kelabane
kemo

Reute
Djeminem - Djopawiro woont in
Najan.

Paé Prder

Saleman - Toredjo woont in
Djenengan

District Kalasan Kandang
Ngajodjo

Djodredj

Djodrejs → is de sleutel
om te zoeken.

Broer van Pa heet Silie ??

Vaders naam

Kamsu Toredjo

Zoon van ^{Djoseph} Jenein heet → Ngademi

kanan

tale du pouce droit

int

Auteur en zijn moeder

Vorbereiding

De reis naar Indonesië was ten eerste meer bedoeld om mijn twee oudste kinderen, Esmeralda en Clinton, na een zware periode van middelbare school eindexamens³ even wat rust te gunnen. En om een dag voor het examen uitslag weer thuis te zijn. Want gelijk na de laatste dag van het eindexamen stapten we diezelfde avond in het vliegtuig. Jammer dat mijn dochter deze reis heeft afgeslagen, en het belangrijker vond om met haar 6^e klassers van Gymnasium Sorgvliet een weekje te gaan zeilen in Langweer. Haar motivatie om af te zien van de Indonesia reis vond ik zo sterk dat ze van mij niet mee hoefde te gaan. Voor haar was sociaal en emotioneel gezien een afsluiting met haar 6^e klassers. Want sommigen ziet ze soms nooit meer in haar leven en dat geloof je best uit eigen ervaringen. Dat heb ik zelf aan den lijve ondervonden dat ik enkele van mijn klasgenoten uit mijn dorp niet meer terug zie en andere situaties. Clinton deed in dat jaar Mavo-eindexamen. Dus ging ik samen met mijn zoon naar Indonesië. Aangezien de reis naar Indonesië voor mijn zoon en mij de eerste keer is probeer ik mij zo goed als het mogelijk goed voor te bereiden en te oriënteren. De reis was ook voor een korte duur bedoeld, want wij moesten voor de einduitslag al thuis zijn. Allereerst boekte ik een vliegreis bij Odjolali reizen (www.odjolali.nl). Ik heb gekozen voor Odjolali reizen omdat bij Odjolali vele Surinamers van Javaanse herkomst mij voor waren. Hij heeft naar mijn idee de beste ervaringen. De eigenaar van Odjolali Joesoef Ismail blijkt ook een repatriant uit Indonesië die met de Langkoeas (www.nedships.nl) in januari 1954 Suriname met ca 1200 personen verliet. Toen hij naar Indonesië ging kwam hij in Sumatra in desa Tongar terecht. Desa Tongar is gesticht door de mensen van JTA ([Jajasan ke Tana Air](#)) dat gelieerd is aan PBIS ([Persatuan Bangsa Indonesia Suriname](#)) onder leiding van bapak Salikin Hardjo en consorten. Ook mijn vader was een fervente aanhanger van de PBIS. De aanhangers van PBIS hadden een Garuda goudenhanger, hij had het ook. Van de eigenaar van Odjolali reizen kreeg ik de nodige tips zoals hotels en ook het telefoonnummer van een buschauffeur die vele Javaanse Surinamers in Indonesië heeft rondgebracht. Daarnaast kocht ik een reisgids Lonely Planet. Mijn collega's die kort te voren ook uit Indonesië van vakantie kwam gaf me ook de nodige tips. Gecombineerd met het eerste doel is het zoeken naar het dorp waar mijn vader woonachtig was en ook naar mijn vaders achtergelaten familieleden. Maar omdat het al zo lang geleden is lijkt dat de kans klein van slagen klein dat ik ze zou vinden, hetgeen ik daarom niet vanaf de aankomst in Yogya de prioriteit gaf naar op zoek te gaan.

Reisplan

Ter voorbereiding maak ik een soort reisschema. De reis Amsterdam – Jakarta met tussenstop in Singapore neemt zonder tussenstop meegerekend nabij 16 uren in beslag. Vlak voor de landing op de luchthaven Sukarno Hatta heb ik wel een brok in mijn keel en natte ogen. Gevoelens over mijn ouders en voorouders gaan langs als een film. Bij aankomst op de luchthaven van Jakarta zouden we ons vanaf de luchthaven met de taxi naar de plaats waar we gingen te overnachten laten vervoeren. Kosten zijn mij ook bekend namelijk 100.000 ldrp voor de rit van luchthaven tot aan Jalan Jaksa. Dat is bij een koers van 1€ op 12.000 ldrp nu, zo rond 9€. Op een afstand van de luchthaven naar het toeristische gedeelte van Jakarta (Jalan Jaksa Area) bedraagt ongeveer 30 km. Er staan verschillende taxi-lokketten bij de luchthaven. De taxistand is te vinden bij de luchthaven nadat je de douane voorbij bent gelopen. De taxibedrijven zijn Silver Bird en Golden Bird. In en rond het toeristische verblijf rijden er taxi's van Bluebird. Het oorspronkelijke reis schema was Jakarta, Bandung, Yogyakarta, Solo, Banyumily, Surabaya, Semarang en terug via de andere kant van het continent.

---

³ Intussen studeerde Esmeralda een jaartje, door uitloting voor geneeskunde, psychologie tot propedeuse getuigschrift (propedeuse cumlaude gehaald) en nu 3e jaars geneeskunde. De psychologiestudie doet ze nu enkele modules erbij. Clinton heeft na zijn mulo examen de Havo-examen in één jaar gedaan. Op dit moment studeert hij voor HBO-bedrijfseconomie.

Reisschema, van 30 mei juni 12 juni, 2002

Plaats	Dag1	Dag2	Dag3	Dag4	Dag5	Dag6	Dag7	Dag8	Dag9	Dag10	Dag11	Dag12	Dag13	Dag14
AMS	30-mei													
Jakarta		31-mei	1-jun											
Bandung			1-jun	2-jun										
Yogyakarta				2-jun	3-jun	4-jun	5-jun	6-jun	7-jun	8-jun	9-jun			
Jakarta											9-jun	10-jun	11-jun	
AMS													11-jun	12-jun

Reisplan op kaart

Bron Lonely planet

Ook is het mogelijk om alvast een kamer te boeken via het frontoffice sales. Zo kan je ook onbedoeld te weten komen bij welke hotels nog slaapplekken beschikbaar zijn en ook hoe duur ze zijn voor wanneer je zou besluiten om niet via het frontoffice een hotelkamer te boeken. Het frontoffices sales manager behartigt de belangen van verschillende hotelketens. Het boeken van een hotel via de frontoffices sales is naar mijn inziens verstandig als je te laat, door eventuele vertragingen, in Jakarta bent aangekomen. Want boeken van een hotel via een frontoffice sales kan je niet vooraf controleren of het op dat moment gekozen hotel naar wens is. We ondervonden bij het vertrek op Schiphol twee uren vertraging, waardoor we vrij laat (lees donker) in Jakarta aankwamen. Daardoor hadden we via het frontoffice manager een Hotel geboekt. We waren al van plan rond Jalan Jaksa te verblijven behalve dat het een toeristisch gebied is ook dicht bij het trainstation Gambir is gelegen. We boekten Hotel Karya, Jl Jaksa 32-34, tlp 3140484. Hotel Karya is voor rond de 13€ naar ons gevoel veel te duur voor een nacht. Een dag daarna werd tegenover ons hotel een alon alon "tribune" opgezet waarschijnlijk in verband met naar ik begrepen heb het 450 jarige bestaan van de stad Jakarta of iets dergelijk. Per toeval maakte ik kennis met de Gouverneur van de stad Bapak Sutiyoso. Hij was wel een aardige man zoals het een Javaan betaamt. Ik kwam ook in gesprek met de designer van het podium en hij vertelde me dat hij uit Purworedjo kwam. We konden gewoon in het Javaans communiceren. Ik vertelde hem dat de versierselen me doen denken aan Suriname bij een feestje zoals arak arakan. Nieuw voor mij vertelde ik hem, was het toepassen van Lingie "soort water riet". Ik vertelde hem dat de Javanen in Suriname Lingie gebruikten als materiaal of grondstof om klossoh "rietenmat" te maken. Hij kon me ook vertellen dat vele Javanen uit Purworedjo ook naar Suriname waren verscheept en er sommigen zijn die terug zijn gekeerd. Ik heb bevestigd dat het zo is gegaan zoals hij heeft verteld, want dat bleek ook uit de resultaten van analyses uit de Javaanse Historische Database Suriname die ik heb gemaakt.

Vorbereiding voor het 450 jarige bestaan van de stad Jakarta voor Karya Hotel

In Jalan Jaksa zijn er verscheidene hotels of gasthouses te vinden. Ook naast hotelketens zijn er in Jalan Jaksa verscheidene eetgelegenheden te vinden zoals Margot café en Mbak Merry. Ik weet niet meer precies of het bij Mbak Merry was die een week later na mijn vertrek uit Indonesië is geplunderd door extreme Moslims. Alcoholische dranken werden op straat "Jalan Jaksa" gegooid en vernietigd. Een wat duurder accommodatie dicht in de buurt van de Jalan Jaksa area is Hotel Ibis Tamrin in Jalan Wahid. Ook de warrung Ayam Goreng Suharti is aan te bevelen. Bij Warrung Ayam Goreng Suharti bestelden we eten. Lekker gegeten moet ik zeggen. Op het laatste moment toen ik het laatste stukje vlees zou opeten ging de ober langs en aan hem vroeg ik wat voor stukje vlees op mijn bord ligt. Hij vertelde me dat het gaat om een "lulang sapi" gedroogd koeienvel⁴. Op dat moment herinnerde ik me weer dat in het dorp nadat men een koe tijdens een feest (besnijdenis of trouwen) is geslacht het koeienvel wordt opgerekt en aan planken vastgenageld om te laten drogen "di klantang". Als het na zo', ongeveer een jaar of twee lang is gedroogd wordt er sambel of kroepoek van gemaakt. Dit herinnerde me aan de armoedige tijd in het dorp waarvan ik deel van uit heb gemaakt. Iets verder op in de straat zijn er twee grote winkelketens, een ervan is Sarinah, het is 7-etage hoog. Bij Sarinah zit er ook een wisselkantoor, maar helaas rekende die een onvoordelige koers. In het zelfde blok zit het welbekende fastfood restaurant Macdonald gevestigd en voor verslaafden aan fastfood is hij 24 uur per dag open.

Opvoedkunde in praktijk: Het leren delen

In en rond de toeristische area van Jl. Jaksa zijn er ook veel mensen die minder bedeed zijn: "Bedelaars" zijn actief. Als we in de avond uren in de straten een rondje maken geef ik Clinton wat geld om in zijn zakken te stoppen. Hij liep vaak naast mij. Ik geef hem instructies om op het moment ik "geven" zou roepen, dat hij dan aan de bedelaarsvrouw wat rupias uit zijn zak aan de bedelaars moet toestoppen. Ik zag een bedelaar met kindje zonder armen en benen, ze vroeg me geld om voeding (melk) voor het kind te kopen. Ik schat dat het kind zo rond de drie a vier jaar oud is. Ik liep ondanks dat ik al eerder geconstateerd heb gewoon door. Ik stopte toen een eindje verder en vroeg Clinton terug te lopen om geld voor de mevrouw met kind te geven. Hij was helemaal onderste boven van geraakt toen hij zag dat een kindje gehandicapt (geen armen en benen) was. Dit doen we altijd als we op vakantie zijn vooral in de landen Turkije, Tunesië en Marokko. Het moet gezien worden als een opvoedkundige investering op langere termijn. Ik ga er vanuit dat als mijn kinderen over in de 40 zijn wel eens een voorval als dit in beraad zullen nemen en ik ben ervan overtuigd dat het een grote kans maakt dat het ook naar dit voorbeeld zullen

⁴ Het is ook goed dat zo iets opgeschreven wordt of dat het verhaal verteld wordt, want bij het lezen van de concepten zei Esmeralda tegen mij dat ik eigenlijk leer heb gegeten. Ik hoor haar grijze massa kraken zo van "nou als ik mijn oude leren schoenen opkooft kan ik het ook opeten". Ze lust kroepoek, dus misschien verras ik haar ooit met kroepoek lulang sapi!

handelen namelijk “het delen” met de minderbedeelden in de samenleving. Voor die tijd neem ik hun niet kwalijk want ze zijn dan aan het verzamelen. Het njebaar “zaaien” komt altijd na de oogst.

Busje, met chauffeur huren

Als je met velen reist is het huren van een busje erg economisch. De Heer Anggoro (telp 00 6221 3145942) heeft een eigen bus en rijdt zelf. Bij vele Javaanse Surinamers staat hij al bekend. Ik heb tijdens deze reis geen gebruik gemaakt van zijn diensten.

Bandung

De volgende dag zijn we naar station Gambir gegaan om naar Bandung te gaan. We stonden twee a drie uren in de rij voor een treinkaartje. Tijdens het wachten kwam ik in gesprek met Dody Pramono een laatstejaarse student technische wetenschappen in Jakarta. Dody Pramono ouders kwamen oorspronkelijk uit Solo. Toen hij bij het loket kwam kocht hij zijn kaartje en keek achterom en zei dat er geen treinkaart meer beschikbaar was voor de reis van 10.00u. Ik vroeg hem wat voor kaart hij kreeg en zei dat ik ook maar dezelfde kaart wilde hebben als die van hem. We konden toen twee kaartjes elk 36.000 ldrp p.p.(3€) Bisnis kopen, voor de zelfde ritprijs bemachtigen, maar zonder plaatsnummerbewijs. De reis Jakarta-Bandung hebben 5 uren in de trein staand doorgebracht. De les die ik hieruit leerde was dat je nooit in Indonesië in het weekend moet reizen. De reisgids van Lonely planet bleek achteraf al een waarschuwendende alinea hiervan te hebben opgenomen maar ik heb het over het hoofd gezien. Als je in het weekend toch verder Indonesië in wil reizen koop dan een dag van te voren een kaart is het advies. Daarnaast is mij door Dody Pramono in het oor gefluisterd dat er soms in het weekend alle hotels volgeboekt zijn. Dody Pramono, had ook geen kaart kunnen krijgen, gaf me voor het geval we in Bandung geen slaap gelegenheid kregen uit voorzorg zijn telefoonnummer. Maar gelukkig hoeven we hem niet op te bellen. De route Bandung met de trein van uit Jakarta is een drie a vier uur durende pittoreske reis. Het is echt heel mooi om te zien. De route is qua landschap zeer afwisselend en dat maakt het zo zeer interessant. Het landschap veel meer heuvelachtigs met diepe ravijnen en vanuit de trein zien de treinovergangen (bruggen) er zeer smal uit. Het roept soms wel angstgevoelens op als je dat ziet. Jammer dat we deze route staand moeten door maken. Op de route tussen Jakarta en Bandung zag ik onderweg bekende planten, zoals laos, cassave en nog veel meer. Ik wees Dody Pramono aan dat buiten een laos plant bloeit. Hij vertelde me toen dat hij niet eens weet dat wat hij zag een laos plant is. Hij vertelde wel dat hij thuis die wortel ziet als keuken ingrediënt, maar niet wetende dat de plant er zo uit zag. Hij vroeg me hem niet kwalijk te nemen vanwege het feit dat hij dat niet kende. Hier kan men zien dat zelf een Indonesiër die in de stad opgroeien weinig weten van planten of plantenkollen die ze dagelijks gebruiken. De trein stopte onderweg op verschillende plaatsen. Bij aankomst in Bandung hebben we maar meteen een treinkaartje gekocht voor de volgende reis naar Yogyakarta ook weer een bisniscass. In Bandung verbleven we slechts een nachtje en overnachten in het Serana Hotel, Jl. Marjuk 6, tlp 4207850. Serena hotel ligt vlak voor het treinstation van Bandung. Hotel is keurig, voor 175.000 ldrp. (++) (15€) met weekend toeslag en 's morgens ontbijt (**sarapan**) per nacht, niet veel te duur. De sarapan bestaat uit nasi- of bami goreng met koffie of thee. Het keukenpersoneel was bereid en zeer aardig geweest voor ons om een toast te maken zo dat wij als sarapan voor de treinreis hadden.

Onderweg naar Yogyakarta

Voor een bisniskaartje Bandung-Jogyakarta betaalden we 80.000 ldrp (7€) per reiziger. De rit duurde bijna 8 uren. Het is ook een leuke rit geweest. In de trein hoorde je hoe vrouwen in het Javaans roddelen. Het is prachtig het Javaans te horen, want als je zolang hier in Nederland woont, praat je de taal niet meer dagelijks. Thuis bij mij is de voertaal ook Nederlands. Het landschap is zeer afwisselend van vlak tot heuvelachtig. Veel sawa's (**rijstvelden**), het herinnert mij aan het Suriname van weleer, toen de Javanen nog de sawa's (**rijstveld**) in Suriname bewerkten en beplanten. Her en der zag je man en vrouw met hoofddoekjes of topi “**hoed**”de rijstvelden bewerken. Je ziet in de rijstvelden ook koerahaan hoopjes (**opgehoopte wied**) en ook de smalle galengan (**scheiding tussen de velden**) en bibit (**jonge rijstplanten**) liggen. Soms worden ook het galengan met groeten, ketela of bananenboom beplant. Zo ook in Suriname van weleer. De mensen werken naar het schijnt tot heel (**donker**) laat. Zo bewerkten ze het land als

onze ouders het deden. Dat doet je denken aan Suriname van weleer toen de Javanen de rijstvelden nog intensief bewerkten. Je zag mensen in dezelfde houding staan. Verder zag je dat ze rijst oogsten met een arit en sommigen zijn bezig met ngepjok (rijsthalm met aar tegen een bank van hout met openingen slaan, zodat de gabah ([padi](#)) van de aar loslaat. Ik heb niet gezien dat mensen met een ani ani ([rijst mesje](#)) de rijst op het veld oogsten. Sommigen zijn bezig de padie met een stok te slaan. In Suriname noemen we dat ngebokh ([hard op slaan](#)) pari. De stok gebruikten we van het harde stuk van kokospalm bladeren. Wat mij opvalt, is dat terwijl een deel nog volop geplant wordt en het andere deel bezig is te oogsten of bezig zijn de oogst te verwerken. Hydayah Marief gaf mij de oplossing: In Indonesië wordt drie keren per jaar geoogst. In Suriname wordt slechts één keer per jaar gezaaid en geoogst.

[Arit](#)

Ik heb mijn ouders rijst, helpen planten op de sawas. Eerst wordt een (bibit) zaaiveldje klaar gemaakt. Het zaaigoed wordt daarna gezaaid. Intussen wordt de sawas klaar gemaakt voor beplanting, door al het wied te maaien. Het wiedt wordt in hopen gelegd (koerahan). Na 4 a 6 weken is de bibit goed genoeg gegroeid om plant voor plant uit te trekken om op de sawa overgeplant te worden. De grond is meestal hard om de bibit in de grond te stoppen, daarom gebruiken de Javanen daarvoor een gedjik, een rond hout van ongeveer 4a5 met aan een zijde een speerpunt. De komst van de tractor die het areaal ploegt wordt de grond wat zachter waardoor de gedjik slechts bij een harde grond gebruikt, dat zijn meestal de hoeken van de arealen. Ik heb zelf rijst geoogst met de ani ani ([rijst mes](#)) en ook met een arit ([grasmes](#)). Ook njabet/ngepjok pari, rijsthalm met aar op een houten rek slaan zodat de rijstaar "[gabah](#)" los raakt heb ik gedaan. Wat ik verder gezien heb en niet in Suriname is dat de boer of boerin in de sawas ook veel "[bebek](#)" eenden meenamen. In de trein sprak ik Hidayah Maarief uit Solo aan. Hij verwonderde ([ngumoon](#)) zich van het feit dat ik nog al die termen ken en vroeg hoe dat mogelijk is. Ik vertelde aan hem dat we behalve ons gebruiken ook onze cultuur in Suriname hebben behouden ondanks het feit dat we ruim een eeuw geleden naar Suriname verhuisd zijn. Dus we kennen ook slametan (passang sadjen, ambeng, pasaran, genduren, salmetan wong mati, mitoni, sunatan), en alle soorten cultuur uitingen (ludruk, andé andé lumut, wanjang kulit, wajang wong, menoré, terbang, tayuban) en ook alle lekkernijen (wadjik, djada, mendut, djenang lot (van ketan ireng), bubor, koemboe, nogosari, ondé ondé met widjén (ketan ireng en putih), petjel, lotis, rudjak, tapeh, kopat) en sociaal gebruiken zoals sambatan en gotong royong. Bij een huwelijk worden ook gagar mayang gemaakt. Wel duidelijk gemaakt dat niet alle Javanen in Suriname doen aan mee. Dit gebruik is afhankelijk van de geloofsovertuiging. Islamieten tussen de oost en west bidders, Kedjawen of Christenen.

Rijstveld terrassen op heuvelhellingen vanuit de trein

Ik heb mijn meegebrachte cd's met liederen die door Surinaamse Javaanse artiesten worden gezongen aan hem gegeven. Met Hidayah Maarief heb ik nog contact.

Tijdens de reis stopte de trein een aantal keren op kleine plaatsen/dorpen. Bij een dergelijk stop komen allerlei verkopers hun waar te koop aanbieden (sate, kip ati, nasi ten nog veel meer). Ook etenswaar bieden ze in de trein te koop aan, met als gevolg dat de treincoupe op gegeven moment alleen naar eten riekt. Het voordeel van reizen met een bus boven een trein is dat je contact kan maken met de lokale bevolking. Bij bus zijn de treinstoelen gepositioneerd als in een vliegtuig met als gevolg dat je weinig contact maken. Maar je hebt wel aircon. Reserveer alvast wat wisselgeld, want de treincoupe's wordt door een particulier onderhouden "gebezemd". Na afloop komt de persoon langs met een opgevouwen hand.

Bij het treinstation van Yogyakarta: Station Tugu in Sosrowijan area nam ik afscheid van Hidayah Maarief. Hidayah Maarief woont in Solo dat is een stadje met de trein een uur verwijderd van Yogyakarta. We gingen het station gebouw uit. Op dat moment bedenk ik mij dat waarschijnlijk mijn vader 75 jaar geleden ook op dit treinstation stond om naar Semarang getransporteerd te worden met als doel een enkeltje Suriname. Het doet me heel emotioneel ([mripat mbrebes en luh](#)) aan op een dergelijk moment. Een aantal becak rijders informeerden met de vraag van waar we vandaan "asli" kwamen en naar onze naam. Toen ik zei dat ik uit Suriname kwam en Mangoenkarso heet wordt het bericht steeds door gegeven aan anderen. Je hoort Mangoenkarso galmen. Ook werd gevraagd waar de asli van mijn ouders was, toen ik zei Jenengan werd die ook doorgeseind. Ook het dorp Jenengan hoorde je van het ene naar het andere tukang becak galmen. Eentje zei nog "tjikal ning asline" het geen betekent terug naar de wortels. Ik voelde me aan de andere kant trots dat ik dit voor mijn vader heb kunnen doen. Achteraf bezien was dat een vooruitziende blik van hem geweest dat hij op een middag mij riep om een aantal namen op te schrijven. In Yogyakarta verbleef ik in Mutiara Hotel II, Jl. Malioboro 18. Mutiara Hotel II is naar onze oordeel, voor 17€ ++ per nacht voor twee personen een prima hotel, pal bij het winkel gebied. We hebben meestal bij het hotel gegeten of bij Macdonald.

Ani ani

Yogyakarta een thuis gevoel

In Yogya voelde ik ook meteen thuis. Het lijkt alsof ik na zoveel jaren van weggeweest thuis bent aangekomen. Het gevoel dat je terug bent in je oude dorp waar het Javaans de voertaal is als voorheen. Er is geen taal barrière. Het enige is dat mijn uitspraak heel anders is. Ook de stemkleur is anders dan de inwoners van Yogya. Uiteraard is de stemkleur van de Surinaamse Javanen beïnvloed door de Nederlandse spraak, maar misschien ook de andere talen namelijk Sranang Tongo en Hindoeestaans. De mensen in Yogya vinden dat onze stem tjélat “korte tongstem” klinkt. Ik heb me ook betrappt toen ik bij Borobudur probeerde uit te leggen dat ons Javaans ook verweven zit met ander leen woorden. In het Javaans zei ik toen “Ba Pak tjara Jawa sing kulo sebut niku wau sampun **moksi**=(achteraf gecorrigeerd tjampuran) kalih bahasa Welandi lan bahasa Suriname, lan bahasa Hindustan”. Ze keken me raar aan toen ze het woord **moksi** hoorden.

In de avond uren maak ik contact met de becak rijders bapak Sakiman (Gondes) afkomstig uit het plaats Klaten en bapak Djumenari (Djankong) woont ongeveer 15 km vanaf Yogyakarta. Uit

Klaten werden ook contractarbeiders geworven. Ze vroegen mij iedere keer om een ritje te nemen. Ik bedank me voor hun aanbod en vroeg daarop steeds of de heren al gegeten hebben. Het is meer uit respect voor jou als mijn mede mens, wil ik niet rondgereden worden. Als mens zijn we gelijk niets meer en niet minder zei ik. Het zijn slechts verschil in kansen die je in het leven krijgt die bepaald grotendeels het verschil. Uit gesprekken met de becakberijders kom ik te weten dat velen niet uit Yogyakarta afkomstig waren. Velen huurden bij de Chinees per dag een becak voor 3.000 Irp. Ook huurden velen een huis waarin ze met velen in wonen. Bijvoorbeeld bapak Sakiman gaat om de ene maand naar huis en zei tegen mij dat hij de volgende dag naar huis ging. Waarbij ik gelijk grapte met de woorden: "Punopo Bapak sampon abot baget sing samie ngembol berkat kange ibu." Er werd wel geschaterd om mijn grapje. De becak van pak Sakiman en pak Djumenari is in huurkoop afgestaan door de eigenaar van Mutiara hotel zo is mij verteld. Ik ben vergeten hoe duur een becak nieuw was, wel een bedrag tussen de 55 en 85 euro. Ieder maand droegen ze een gedeelte af. Volgens de heren is de eigenaar van Mutiara hotel een sociaal bewogen mens. Tijdens de Idul Fitre worden de becak rijders bij hem thuis uitgenodigd en krijgen oleh oleh ([cadeautjes](#)) voor thuis. Maar vooral ook dingen voor school voor hun kinderen. Ze spreken veel lof over hem. Ook besprak bapak Djumenari, met mij hoe te handelen over het vervolg onderwijs van hun zoon. Want onderwijs is onbetaalbaar heb ik begrepen. Hij zou zijn zoon die al op examen klas van de middelbare school zit na het eind examen niet verder te laten studeren. Hij wordt gestuurd om werk te zoeken zodat dat gespaarde geld de andere de kans te geven op de middelbare school te gaan. Ik heb het advies gegeven om beide kinderen naar school te laten gaan. Hoe moeilijk het ook is voor hem moet je als ouders dat doen. Ik gaf als voorbeeld hoe mijn ouders moeite deden om mij ook naar school te sturen terwijl ze ook heel arm waren. Ik heb helaas niet de school af gemaakt, ondanks de inspanningen van mijn ouders die ik wel achteraf ten zeerste betreur. Ik zei ook dat als iemand stopt, hij weer moeite zal hebben om weer de draad op te pakken. Daarnaast zei ik dat als zijn kinderen een goede baan hebben dat hij als hij ouder (lees bejaard) wordt prettig kan terug kijken naar zo een omstandigheid.

Foto bapak Sakiman

Een huisje met gevlochten palissades of bamboe (kebang) en een omheining van bamboe (pring) in Yogyakarta niet ver van de Kraton

In Yogyakarta observeerde ik verder het doen en laten van de inlander. Ik kijk naar hoe de mensen lopen, ze praten, lachen en ze eten, ze eruit zien en van alles en nog wat. Je ziet de mensen een houding aannemen van djagon metongkrong ([gehurkt zittend](#)) onder een boom, ook hun lembehan ([met de armen bewegend lopen](#)) en hoe ze lopen en praten. Je ziet soms gezichten voorbij gaan waarbij je soms het idee krijgt dat het je buurman of buurvrouw of je vriend, neef, broer zijn. Je ziet de mensen met de andeng andeng (wrat) en de vrouwen met een gelongan ([bolkapsel](#)) langs lopen. Wat ik niet gezien heb is de katok komprang ([soort Chinese zwart broek](#)) en de oedeng (soort tulband). Maar die zie je ook al lang niet meer in Suriname. Hier concludeer ik dat we in Suriname geboren zijn maar dat onze wortels toch verder weg liggen dan we altijd dachten. Ook hoe vrouwen hun kinderen dragen ([gendong](#)) in een slendang "lange sjaal". Ook hoe vrouwen achter op haar een tengoh "[gevlochten mand van bamboe](#)" met waar vastgebonden met een slendang dragen. Hoe ze stijlvol met de rechter hand eten. Andere volken gooien het eten in de mond, terwijl de Javaan het eten in de mond beheerst en elegant met de duim inschuift. De vingers wordt zo gevouwen dat hij als een lepel dient en de duim als inschuiver dient om in de mond te stoppen. Bij dezen denk ik aan mijn jongste zoon, Sinân, als hij rijst met (geklust) gebakken ei eet. Hij vraagt mij altijd of hij met de hand mag eten, want dat proef lekkerder is zijn conclusie. Ik heb hem geleerd hoe je met de hand moet eten. Hij kan ervan genieten. Het met de hand eten lijkt mij in de wereld slechts door de Javaan te zijn verfiend.

Sinân eet met de hand

Twee dagen voor mijn vertrek uit Yogyakarta bezocht ik een internet maat Banar Sufa'at. Hij woont niet ver van de kraton in de wijk Mangunnegaran Kidul zoals later blijkt. Hij was wel verbaasd dat ik hem zo plotseling opzocht. Ik heb hem verteld dat ik eerst moet oriënteren, in een voor mij vreemd land/stad. Hij vroeg me waarom ik hem dan niet eerder via het internet van mijn komst inlicht. Waarna ik hem toen antwoordde dat ik ervan houd om mensen te verrassen ook om zo in hun eigen omgeving aan te treffen, zodat de situatie puur of ongeslepen blijft. En zo trof ik bij het gezin de situatie aan zonder dat zij vooraf cosmetische veranderingen hebben aangebracht. Daarnaast hoeven ze geen voorbereidingen te treffen voor mijn komst. Hij is radio presentator bij radio Geronimo in Yogyakarta, heeft een vrouw en is in verwachting van zijn tweede kind. Zijn eerste kind is een zoon van twee a drie jaar oud. We werden uitgenodigd om binnen te komen, maar bleven niet lang, want we moeten nog de nodige inkopen doen. Met hem heb ik nog geregeld internet contact. Tot hij mij in mei 2005 schrijft(vertaald):

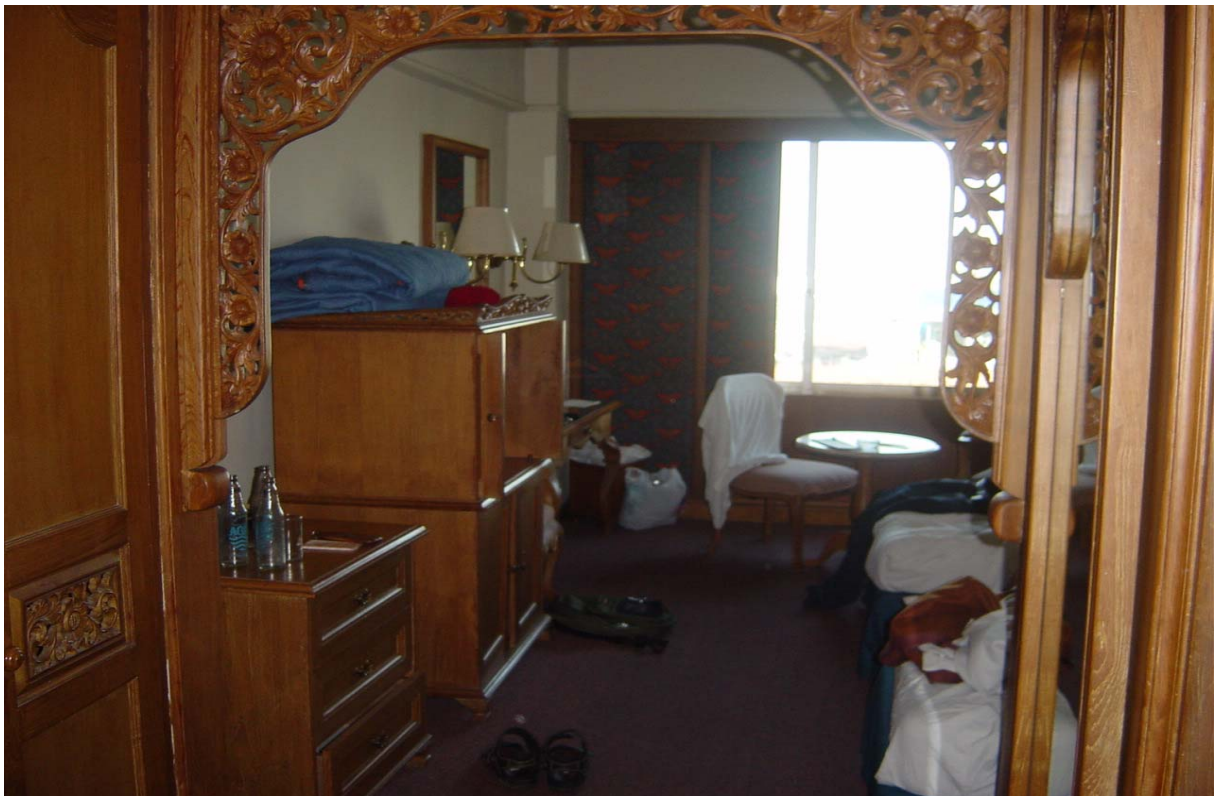
Ja, hallo lieve broer Paijo Mangoenkarsa, het spijt me vreselijk.
Het gaat goed met mij, mijn familie (naar omstandigheden).
Ik ben heel erg verdrietig, mijn tweede kind van 2,5 jaar oud is
overleden. Hij is gevallen van zijn bed, kreeg hersensbloeding.
Het was in de maand maart 2005. Het was op die nacht ook
al geopereerd, maar het heeft niet mogen baten. Ik ben heel
erg verdrietig, Mas Paijo. Nu heb ik nog maar 1 kind van 5,5 jaar
oud. Vergeef ons, Mas Paijo.

De groeten aan iedereen.

Banar Sufa'at en auteur

Kamer in hotel Mutiara

Uitstapjes

Informeer bij Tourist Information office (TIC) gevestigd aan de Jl. Malioboro 16. Vraag naar een lijstje met excursies van bijvoorbeeld Yaya tours. Als men met velen gaat is het verstandig een bus te huren. Let wel de entree is voor bepaalde (bijv Borobudur) plaatsen voor toeristen wat duurder dan voor de inlanders. Houdt er rekening mee. We hebben een reis voor 70.000 ldrp (6€) met zijn tweeën geboekt "sunset at Borobudur". We verbaasden dat wij ons met zijn tweeën begeleid worden door een chauffeur en een gids. Met de gids Eko Putro genaamd houd ik via Internet nog regelmatig contact. De entree blijkt voor niet ingezeten vele keren duurder te zijn dan de buskaart. Op Borobudur kwam ik in afwachting op de zonsondergang met veel plaatselijke Javanen in gesprek. Ze verbaasden zich dat iemand uit Suriname nog "Javaans" kon spreken. Toen herinnerde een van de mensen dat een Javaanse minister uit Suriname ooit in Indonesia op bezoek was die ook Javaans sprak. Waarschijnlijk was dat de politicus Salam Somohardjo. Verder over het feit dat ik gewoontjes doe en met hun omging. Er werd gepraat over de ontwikkeling van de mens, omdat zij zich ondergeschikt voelen, want ik kom uit Suriname en ook uit Europa. In hun ogen ben ik waarschijnlijk een rijk persoon en die een hoge positie bekleedt. De gedachte is ook dat je in Europa je niet hoeft te werken en je altijd geld krijgt. Ik heb die mensen ook uitgelegd dat je overal moet werken. Belangrijk is dat je in het leven geen afwachtende houding moet aannemen, waar je ook woonachtig bent. Met het voorbeeld dat als nu de Borobudur een gunong mas (**goudberg**) was en dat je niet het idee zou hebben om de gunong met veel goud te cultiveren dan heb je nog niets aan die gunong mas. Het vragen van een carcis (**toegangskaat**) om Borobudur te bezichtigen is daar een mooi voorbeeld van. Waarbij ik toen ook zei: Wong urip iku perlu tangane gelem kemlawé "Een mens moet zijn handen laten wapperen, onafhankelijk van waar men woonachtig is". Met dit voorbeeld knikten ze instemmend. Moraal van het verhaal is dat je overal waar je ook bent je alle kansen optimaal moet benutten en ook je eigen kansen creëren.

Foto: Clinton samen met gids Eko Putro met in de achtergrond Borobudur

Borobudur

Een detail afbeelding in Borobudur

Van hotel Mutiara kan lopend ook een aantal bezienswaardigheden worden bezocht, waarvan een aantal: De kraton en Kreta museum en Taman Sari. Voor de ingang van Taman Sari, zo achter de vogeltjes markt verzorgt een kunstenaar batik lessen aan toeristen. Met zijn bejaarde vader heb ik even gezeten en gesproken. Hij sprak nog een beetje Nederlands. Dit hanen

gevecht lijkt illegaal te zijn gehouden bij Taman Sari. Ik heb nog naar de eigenaar van verliezende haan gevraagd maar die was niet gediend van een gesprek.

Hanen gevecht bij Taman Sari

Mysterie of bewogen camera?

Ik bezocht op weg naar het hotel, na een bezoek te hebben gebracht aan de Taman Sari, het Kreta (**koets**) museum. Vanaf het begin dat ik het museum binnen loopt overheerste bij mij een raar gevoel. Maar ik vergaapte me aan al de pracht en praal en zo ebde het rare gevoel steeds weg. In het Kreta museum heb ik 11 foto's met mijn digitale camera geschoten. Vijf ervan komen heel mysterieus uit. Het lijkt alsof ik bij het maken van de foto's de camera bewoog. Emotioneel geef ik hieraan de verklaring dat het hier naar mijn inziens na een bezoek op de site van primbon dat het allemaal om mysterieuze zaken gaat. Voor dit soort situatie verwijs ik de lezer naar www.primbon.com. Rationeel verklaar ik dat de camera waarschijnlijk bewogen is tijdens het maken van de foto's. Of dat het tegenlicht een raar effect geeft, of dat automatisch met een erg lange sluitertijd is gefotografeerd, of dat bij de laatste foto waar de vloer wel redelijk scherp op staat hooguit de beweging meer invloed heeft gehad op iets dat ver weg staat dan op iets dichtbij. Dit zijn al de theorieën op een rij die ik op dit moment kan bedenken. Ik laat dit allemaal aan het oordeel van de lezer over. Wel met dit gegeven erbij dat van alle foto's die ik in Indonesië maakte goed zijn gekomen. De vraag is hoe kan het zijn dat een deel "bij de vloer" wel scherp op staat? Ik heb deze foto's ook voorgelegd aan mensen die frequent foto's maken en ze begrijpen het niet dat een deel van de foto's wel scherp op staat. Alles overziende geeft het toch wel een mooi effect. Zo een foto bedenk je ook niet zomaar op een dag. Soms lijkt het op een vertrekkende koets, daarom verzijn ik titels voor de foto's zoals "vertrekkende koets". Eén ding heb ik het nagelaten om te doen wat ik van thuis als opvoedkunde les heb meegekregen. Vraag bij elke handeling die je gaat doen bij een (pangonan anker) historische plek om een gunst van de plek. Deze boodschap is niet verwonderlijk want we woonden naast een begraafplaats. En die begraafplaats "**kramatan**" is mijn speeltuin. Dus elke amandel of droge amandel (om noot te pellen) of manja vrucht of ananas vrucht die ik opraap of pluk vraag (**perlu nembong=verplicht eerst te vragen**) ik om een gunst. Ik herinner me ook nog dat een visite (jongen uit de stad) van de burens in de problemen is geraakt omdat hij spullen op de begraafplaats opraapte en naar huis meenam, zonder eerst te vragen. Om weer bij zijn zinnen te komen werd de hulp van de overbuur geroepen. Na dit voorval is hij daarna nooit meer op Kampong Baroe geweest. De visie of moraal achter het verhaal van een 'gunst vragen' is ook door mijn ouders aan mij heel simpel uitgelegd: "Als je op visite bij je burens bent begroet je bij aankomst hen ook met '**kulo nuwoon=ik verzoek**' en de burens begroeten je terug met '**samie mongoh=jullie zijn welkom**'." In een kramatan zijn er dingen die je niet met het blote oog kan zien of waarnemen werd mij altijd voorgehouden. Er is meer tussen hemel en aarde. Ze worden barang lembut "**iets heel iets fijn**" genoemd. Ik vertelde over mijn foto's aan een oom van mijn vrouw, een bejaarde Islamitische Hindoestaanse man. Hij begon me hetzelfde verhaal te vertellen dat ik misschien niet eerst om een gunst heb gevraagd bij het betreden van het museum. Verder weet hij mij ook te vertellen dat je als man ook niet rusiekloos je kleine behoefte moet doen onder een boom of iets dergelijks zonder eerst een woordje te zeggen. Dit verhaal komt me bekend voor en ik herinnerde ook aan de opvoedkundige lessen van mijn ouders. Dit gebruik lijkt niet alleen onder de Javanen te zijn doorgegeven, maar waarschijnlijk ook bij de Hindoestanen. Maar het kan ook mogelijk zijn dat dit

gebruik is overgenomen, want de oude heer woonde in Suriname op plantage Meerzorg ook tussen de Javanen.

Clinton in wolk gehuld

Ik kan het best weten want ik heb zelf dit soort dingen meegemaakt, waargenomen en gezien. Daarnaast het feit dat mijn vader een aanhanger was van de Agama Jawa. Waarschijnlijk een geloofsgenootschap dat nu Kejawan wordt genoemd. Zelf in Nederland trof ik na meer dan 30 jaren een oud internaat genoot bij planten centrum bij het industrieterrein Kerketuinen in Den Haag en hij begon me te vertellen dat mijn vader zijn broer heeft geholpen. Mijn oma was in het dorp een zeer gerespecteerde dukun: dukun bayi (soort "vroedvrouw") en een tukang pijet. Zij heeft in de loop der jaren vele dorpsbewoners geholpen. Ook mijn moeder heeft de kennis overgeërfd en zij was ook dukun bayi en tukang pijet. Tukang pijet zou je nu in het westen kunnen beschouwen als een fysiotherapeut. Dus een HBO opleiding. Het verschil zit hem slechts in de behandeling. Tukang pijet behandelt "masseert" het totale lichaam van een "patiënt", terwijl een fysiotherapeut slechts plaatselijk de problemen behandelt. Een Nederlandse arts die in het district Saramacca is gevestigd, stuurde zijn echtgenote ook naar mijn moeder toe. Ik heb zelf zijn excuses aan mijn moeder horen aanbieden dat als hij had geweten dat ik haar zoon was hij mij meteen na de aanrijding naar het Academische ziekenhuis zou hebben gestuurd. Ik werd op dat moment behandeld in verband met een aanrijding die middag. Een aantal mensen heeft mij ook bij een toevallige ontmoeting bij een nicht in het zuiden van het land (Deurne) onafhankelijk van elkaar ook gezegd dat zij te danken hebben aan mijn moeder dat ze nog in leven waren. De een zei dat zij nog dat ze door de artsen waren opgegeven. Ik kende deze personen niet en ook nooit eerder ontmoet. Het was ook op dat moment dat ze wisten wie ik ben. Dus er is waarschijnlijk meer tussen de hemel en de aarde dan aanvankelijk wordt aangenomen of wordt verondersteld. Voor de bewezen diensten die mijn ouders en of oma gaven vroegen ze ook geen geld of tegenprestatie ervoor. Waarschijnlijk ontlenen mijn oma en mijn ouders de inspiratie om mensen te helpen zonder beloning of tegenprestatie te vragen uit de *Heilige Koran* uit sura *Jaasien*.

21. *Lan wus teka sawijining wong lanang saka poncoting Negara kalawan gupuh-gupuh, banjur ngucap marang kaume: "He kaumku! Sira padha andhereka para UtusaNe Allah!".* 22: *Sira padha andhereka wong kang ora mundhut upah ing sira tur padha oleh pidtuduh!*

21: *En er kwam een man aanhollen van het verste gedeelte van de stad; hij zeide: "O mijn volk, volg de boodschappers".*
22: *Volg hen, die u geen beloning vragen en die goed geleid zijn.*

“Kerata djalan” of “De vertrekkende kreta”

In het hotel kwam ik ook in discussie met een welgestelde gast uit Jakarta. Hij is van mening dat het rijke westen de rijkdom met de arme landen moet delen. Na 11 september is dit fenomeen een veel gehoord standpunt. Voor deze heer heb ik een toepasselijk antwoord klaar. Ik heb deze heer gezegd dat ik als een adviseur van westelijk land zou zijn zou ik het advies geven dat ze dat niet moeten doen. Ik merk dat de rijken in Indonesia ook niet met de armen delen. Ze behouden ook hun rijkdom door rijken met rijken te huwen, niveau geschooldheid met niveau geschooldheid. Dit fenomeen gaat systematisch hand overhand in Indonesia. Daarnaast zien de rijken de armen ook niet staan. Ik zeg wel dat het westen met een land als Suriname wel moet delen, want in Suriname is het zo dat de mensen of ze arm, rijk of goed geschoold zijn wel met elkaar omgaan. Dus begin eerst te leren delen als ingezetenen en dan het westen vragen om de rijkdom te delen.

"Kerata djalan" of "De vertrekkende kreta"

Op zoek naar familie in desa Djenengan (Nu Jenengan Maguworharjo)

Op 8 juni, de voor laatste dag van ons verblijf in Yogyakarta, worden we om 9 uur door de buschauffeur Bapak Sugiono opgehaald. We reden in de richting van de luchthaven van Yogyakarta. Bapak Sugiono stopte toen bij kantor Camat Kalasan om informatie in te winnen en van daar gingen we naar het dorp Geneng. In Geneng worden we uitgenodigd in het huis van een gepensioneerde contractarbeider repatriant uit Deli. Deli ligt aan de oostkust van Sumatra waar de planters tabak en rubber verbouwen en ook arbeidskrachten nodig had. In Deli werden het contract arbeiders volgens de overleving wreed behandeld. Zelfs tot aan doodslag toe. (Hoeft, de betovering verbroken). Hij is ook tevens het dorps hoofd. Hij nodigde ons even uit om te komen zitten, we konden dit (helaas) uit beleefdheid niet weigeren. We kregen stroop (**tjao**) te drinken en in die hitte komt het wel van pas. Ik herinner me nog dat dit drankje door mbah wedok Mangoen, een dorpsverkoopster/ventster in Kampong-Baroe, tjao wordt genoemd. Ook deze Bapak vroeg zich af hoe ik nog "Javaans" kan spreken. We hervatten de zoektocht verder en we kwamen onderweg namen tegen van dorpen waar mijn vader het altijd over had. We melden bij een kantoor van het dorpsbestuur Bapak Ismadji. Hij weet nog dat in het dorp een oude man woonde en Bapak Ambar Suwidji bracht ons naar dat huis. De opa bleek nog van zijn siësta te genieten. Zijn zoon durfde hem niet wakker te maken. Al pratende kwam het dorp Jenengan ter sprake. Geneng bleek een aantal kilometers verder te liggen dan onze bestemming. Van hem kregen we de instructie hoe wij het best naar Jenengan konden gaan.

Kantor Camat Kalasan

We zetten bapak Ambar bij zijn residentie en namen afscheid van Bapak Ismadji, Bp. Ambar, Bp. Suwidji en Bp. R Sutardjo. Aardig van Bapak Ismadji is dat hij mij in de avond uren nog belde of het met de zoektocht gelukt was, want anders had hij mij willen helpen.

Bp. Ambar, Bp. Suwidji en Bp. Sutardjo

Jenengan Maguwoharjo

Onderweg naar Jenengan wees Bapak Sugiono dat in Jenengan ook een Universiteit is gevestigd (www.usd.ac.id). We kwamen ook langs eet tentjes. Om 12 uur komen we uiteindelijk

aan in het dorp Jenengan Maguworharjo. Toen we het dorp Jenengan gevonden hadden waren mijn emoties heftiger. We melden ons aan bij het huis van het Balai Desa Maguworharjo Bapak Muh. Djamadi Kurnawan en las een aantal namen van mijn lijst op. Hij bleef maar knikken, wat betekende dat deze namen hem bekend zijn. Het dorps hoofd zei toen dat hij en ook de anderen eerst zijn plicht moesten en verzocht ons om nadat hij en de anderen hun geloof verplichtingen terug te komen. Bapak Sugiyono is naar een eet gelegenheid gaan zoeken. Om twee uur s'middags melden we weer bij het dorps hoofd aan en worden we naar mijn neven gebracht. Ik werd begroet door Bp. Jadriyo en zijn vrouw. Bapak Jadriyo excuseerde zich dat hij "suda rungon=slecht horend" was. Daarna kwamen nog twee neven van mijn vader Bp. Muh. Sarbini en Bp. Amat Bakri Toredjo. Al deze mensen waren totaal van slag om mij te aanschouwen. Maar bovenal was ik bij het aanschouwen van deze familie leden ook door heftige emoties overmand. Ik heb mijn emoties gelukkig met zeer veel moeite kunnen onderdrukken. Ook omdat mijn vader ook had gezegd dat de sleutel voor de oplossing naar deze zoektocht bij nazaten met de naam Yadyo zou zijn. En de speling van het lot laat zien dat het prompt zo blijkt te zijn gegaan.

Paingan, Maguworharjo, Depok, Sleman, Yogyakarta
Telp. (0274) 883037, 883968 Fax. (0274) 886529

Bron: www.usd.ac.id

Bron: www.usd.ac.id

Neven van vader: Bp. Muh. Sarbini, Bp. Yadiyo, Bp. Amat Bakri Toredjo

De vrouw van Bp. Yadiyo serveerde warme thee en gebakken intip ([gedroogde rijst](#)) als patjitan ([versnaperingen](#)). Het patjitan doen me ook denken aan mijn jeugd jaren in het desa waar ik vandaan kwam. Mbok. Yadiyo excuseerde zich, omdat ze naar het rijstveld moest gaan. Ze vertelde dat er veel vogels gesignaleerd zijn die de padie opaten. Zij moest de vogels weggagen. Inderdaad zag ik veel vogelverschrikkers op de rijstvelden staan. Of een stellage met een

afdakje, waarin iemand aanwezig was. Aan het afdakje zag je een touw vastgebonden waaraan gekleurde kledingstukken vastzaten en aan het eind een soort rammelaar. Ook al deze rituelen en doen me herinneren aan mijn jeugd jaren in het dorp toen er rijst werd geplant. Ook de vogels moeten we in de gaten houden. In mijn dorp was het zo dat als er een maanverduistering was op het moment dat de rijstaar vlak uitkwam uit de rijst plant “[pariné meteng=rijst is in verwachting](#)” de mensen herrie maakten door op blikken of op een grote lumpang “[een uitgehakte grote boomstam om padi tot rijst te pellen of rijstmeel te maken](#)” te slaan “[kotekkan](#)”. Je hoort het dan middernacht en diegenen die het hoorde naar buiten gaan. Ook werden er among among “[offer](#)” gehouden. De overlevering zegt dat als dat niet wordt gedaan de rijst oogst gedoemd is te mislukken. “[Parine gabok/kossong=lege rijst aar](#)” is de gebruikte term. Een deel van de geogste rijst “voorraad” werd in een opslagplaats “[lesong](#)” opgeborgen. Ik heb Mbok Yadiyo niet nagevraagd over de maan verduistering, het offeren en ook niet hoe zij de voorraad opbergt.

Bapak Yadiyo vertelde me ook dat hij nog tot de derde klas van de lagere school Nederlands had geleerd, maar dat hij nu alles is vergeten. Ik vroeg aan bapak Yadiyo hoe het met de ouders van mijn vader was vergaan. Hij vertelde dat ze na de verdwijning van mijn vader en omdat ze overmand waren door veel verdriet de desa hadden verlaten om in Banyumili te vestigen. Yoyakarta ligt min of meer halverwege Jakarta en Banyumili. Mijn neef vertelde dat mijn opa meer van landbouw hield “tukang tani”. Ook toen ik mijn vader vroeg wat voor beroep zijn vader uitoefende vertelde hij volmondig dat hij landbouwer was, rijstplanter. Het verhaal doet in het dorp ook de ronde dat mijn vader door het wéwé ([bosspook](#)) was meegenomen. Dat vertelde Bapak Yadiyo mij. Ik kan me wel voorstellen dat het gehucht ruim 75 jaar geleden totaal bebost was. Want anno 2002 ziet het nog bebost uit. Ik herinnerde me dat mijn moeder altijd voorgehouden heb dat ik na schooltijd moet uitkijken voor een Tukan Tjulik. Tukang Tjulik zou je nu kunnen vertalen als ontvoerder. Hier kan je de angst aan ontlennen dat er zeker ontvoeringen hebben plaats gevonden waarbij vooral jonge kinderen in het spel zijn. In de avond uren wordt voor gendruwoh en wéwé gewaarschuwd. Bapak Yadiyo noemde ook de naam van de ronselaar die in het dorp woonachtig was en door zijn praktijken welgesteld is geworden. Frappant noemde hij het woord “di werk”. Ook mijn vader vertelde mij en is ervan overtuigd dat hij zonder dat hij dat het beseft in Suriname is terecht gekomen. Helaas was het bezoek veel te kort geweest. Ik kon niet verder doorvragen. We namen afscheid van al deze mensen met pijn in mijn hart. De emoties die bij dit afscheid in mij opkwam was zeer heftig. Ik moet een traan weg pinken. Bapak Yadiyo vroeg mij of ik hem mijn adresgegevens wilde achterlaten en ook naar mijn telpon. Ik gaf hem waar hij om vroeg. Bijna bij het instappen in de auto zei de Balai desa bp Muh. Kurniawan dat het perceel en of het huis waar mijn simba buyut Lurah Karyo er woonde nog (be)staat. Maar ik hoorde door alle emoties slechts de helft van wat hij zegt. Ik besepte pas in het hotel, dat ik niet meer langs dit huis kon gaan. Dit maakt me dat ik het gevoel kreeg dat ik deze missie niet volledig heb volbracht. Ook door het feit dat ik al een trein ticket gekocht had om de daarop volgende dag de terug reis naar Jakarta te ondernemen, maakt dat ik niet meer naar deze mensen kon gaan.

Ibu Sarbini en zijn dochter vonden dat Clinton op een Arab leek. Ik heb begrepen dat de Bapak Sarbini en zijn gezin de heilige Hady hebben gedaan.

Bij dezen wil ik ook vermelden dat Bapak Sugiono, de buschauffeur, hij ook erop toezag dat niet iedereen mij als familie zou kunnen erkennen. Hij houdt het ook scherp in de gaten hoe de mensen reageren op zijn of mijn vragen. Want ik observeerde ook iedereen, dus ook Bapak Sugiono. Hij zei me bij de terugreis dat hij ook een goed gevoel van overgehouden heeft van deze zoektocht. Hij vertelde me dat hij ook een tijdje geleden iemand (de naam ben ik kwijt) uit Suriname voor een zoektocht had begeleid, die ook succesvol verliep.

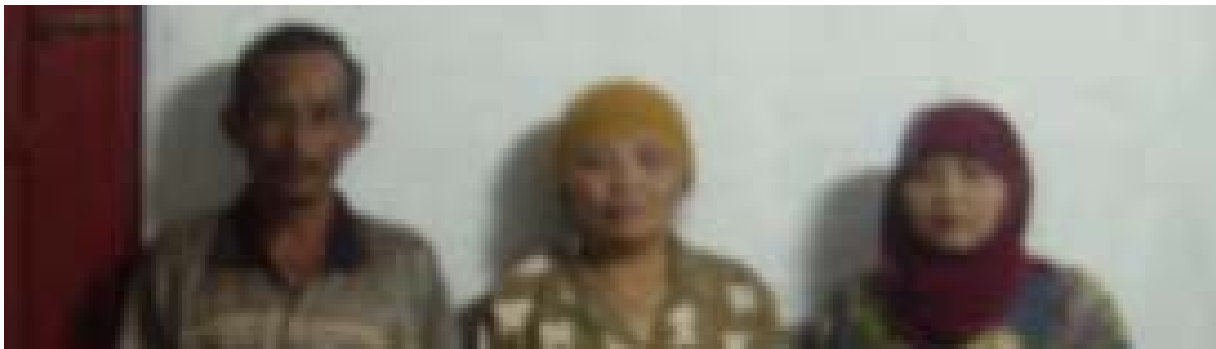
Foto: aan de muur van het huis van de Balai desa

Foto: Clinton samen met overgebleven familieleden: Bp. Muh. Sarbini, Clinton, Muh. Kurniawan, Bp. Yadiyo, Bp. Amat Bakri Toredjo.

Foto: Bp. Muh. Sarbini, Bp. Yadiyo, Bp. Amat Bakri Toredjo

Bp. Muh. Sarbini, met vrouw en dochter

Foto: Muh. Sarbini met vrouw en dochter

Foto: Clinton, met vrouw en dochter van Bp. Muh. Sarbini

De terug reis van Yogyakarta

De terug reis van Yogyakarta naar Jakarta namen we een exekutief trein. De reis duurde ruim acht uren voordat we in station Gambir aankwamen. Ook deze rit geef je een inzicht van het mooie landschap. Maar in deze trein kan je weinig met je burens communiceren of contacten leggen. Op Gambir station namen we een taxi richting Jl. Jaksa en ook een wat goedkoper hotel, namelijk Le Margot voor 10€ per dag ++. De kamer heeft ook een douche, toilet en aircon en een twee persoonsbed. Het is er netjes. Als sarapan kan je kiezen uit bami goreng of nasi goreng. We verbleven drie dagen in Le Margot hotel tot aan ons vertrek.

Esketief trein coupe

Plannen

Ik heb onlangs mijn dochter Esmeralda weer gevraagd of ze dit jaar een reis met me door Indonesië wilde maken. Helaas heeft ze het weer af moeten zeggen door een druk studieprogramma. Ik weet niet of ik nog ooit met haar een reis door Indonesië kan maken. Toen kwam meteen daarop het idee dat ik ook misschien met mijn broer naar Indonesië kan gaan. Ik heb mijn broer Ponidjo Toredjo uit Suriname opgebeld en uitgenodigd om binnenkort met mij af te reizen naar Indonesia. Hij is totaal verrast en ook volledig overrompeld met dit aanbod. Esmeralda vindt het jammer dat ze weer moet afzeggen door haar verplichtingen. De bedoeling is om de familieleden weer te bezoeken maar nu dan wat langer voor een goed gesprek dan voorheen. Deze reis is wel afhankelijk van de visa van mijn jongere broer. En als dat niet lukt dan gaat het voor mij ook niet door. Helaas heeft mijn broer op 15 mei 2005 mij bericht dat hij deze reis moet afblazen want om binnen een maand visa's te regelen en andere reisbescheiden is voor hem in Suriname een heidens karwei gebleken.

Slot

Er is een duidelijk groot verschil tussen de mens in Jakarta en de mens in Yogyakarta. De mensen in Jakarta zijn gehaaid om hun slag te slaan. De mens in Yogyakarta is eleganter in de omgang. De mens in Yogyakarta is qua omgang te vergelijken met de Javanen in Suriname.

Mijn ouders en voorouders hebben Suriname niet meer kunnen verlaten om families in Indonesia te ontmoeten of terug te zien of te bezoeken. Ik kon de pijn in hun ogen zien toen ze bejaard werden. Waarschijnlijk het besef dat ze hun dierbaren jarenlang moeten missen. Deze herinnering werd in hun arbeidzame leven altijd verdrongen. Door het zware bestaan was er geen tijd om hier lang stil te blijven staan. Ze waren ook druk bezig een nieuw bestaan en een nieuw leven op te bouwen. En nog vele andere oorzaken uiteraard. Nu begrijp ik de interpretatie van het lied "Semut Ireng" waarmee mijn vader mij elke avond me in slaap neuriede. Ik luister nog vaak naar dit lied dat is opgevoerd door wijlen drs. Jan Sariman. Ik besef nu pas dat mijn vader altijd aan zijn verwerkingsproces bezig was over het gemis van zijn achtergelaten familieleden of zijn dierbaren. Gelukkig heeft hij een aantal namen doorgegeven of nagelaten waardoor ik samen met mijn zoon deze familie leden in Indonesia heb kunnen achterhalen. Deze zoektocht maakt aldus de cirkel rond.

Ik wil, Bapak Sakiman en Bapak Jumenari bedanken voor de gesprekken die mij een beetje inzicht geven in het leven van een becak berijder. En speciaal over het leven van een becak berijder. Bapak Sugiono voor zijn alertheid dat vreemden ons zonder dat ze echte families waren ons als familie beschouwen. En ook voor de goede begeleiding tijdens deze zoektocht naar achtergelaten familieleden. En bapak Yadriya en Ibu Yadriya, Bapak Toredjo en Bapak Sarbini, Ibu Sarbini en dochter voor de gastvrije en hartelijke ontvangst. En niet te vergeten Bapak Kurniawan de balai desa van Maguwoharjo Jenengan.

Mijn dank gaat ook uit naar mijn dochter Esmeralda die het concept verhaal wilde doornemen en van commentaar heeft voorzien. Ook mijn dank aan Sinân mijn jongste telg uit de familie die mijn concepten heeft becommentarieerd. Ook zijn minimale bijdrage wordt geteld. Daarnaast ook Earl. R. Pawirodikromo die voor mij altijd hand en spandiensten heeft verricht ondanks zijn drukke werkzaamheden. Vooral bijdragen zoals foto's. Ook Bapak Julius Teges Moestro, beter bekend als Bapak Kirman uit Kampong Baroe, wil ik bedanken die meteen bereid was geweest om voor mij een ani ani te maken. Di mas collega G. Citroharjo, oorspronkelijk uit Surakarta (meer bekend als Solo/Sala), die bereid is gevonden om de artikelen over Jenengan Maguwoharjo te vertalen bedank ik. Ook bedank ik mijn collega's en ex-collega's die ik ingeschakeld heb om commentaar op het concept te leveren. Zonder de medewerking van al deze mensen was dit verhaal niet gerealiseerd.

Als de bovenstaande plannen waren gelukt dan zou binnen zeer afzienbare tijd een vervolg op dit verhaal verschijnen. Maar helaas met het afzeggen voor de reis van mijn broer moet het langer op zich wachten. Ook dank aan Bp. Reinier Kromopawiro webmaster/eigenaar van www.Banyumili.com die mogelijk heeft gemaakt dat dit verhaal op het web wordt geplaatst zodat het verhaal mondiaal benaderd kan worden.

Bijlagen

Een brief voor de becak berijders en drie artikelen over Jenengan Maguwoharjo

1. Brieven die gestuurd zijn aan Bp. Sakiman en Bp. Djumenari;
2. Schorsing van dorps hoofd wegens houden van een serieuze relatie met twee vrouwen;
3. Vertaling van de schorsing van het dorps hoofd van Jenengan;
4. Bouw van een stadion en
5. Grond prijs exorbitant gestegen: 10.000 Dorp (0,80 euro) in 1994 naar 375.000 (32 euro) per vierkante meter in 2003.

Pah Sakiman parapan Gondes,

Pak Gondes pripon kabare sampyen?

Sah ungkure lajang niki kulo lan sekeluargo kulo inggih kanti sae. Paling kulo pujie sampean lan sekeluargo sampean inggih kanti sae. Pripon kabare kale anak anak sapean sing sekola. Pak, anak anak inggih di mbantu sing sekola. Besok bapak garek tenngoh tenngoh kale njawang anak yen anak bisoh succes.

Inggih niki kula kirimi 15€. Inggih maaf mboten akeh. Karepan kula ngenten pak. Sing 10€ kulo mbantu lan korban onkos onkos sekolah anak anak sampean.

Lah terus sing 5€ di idjol (tukaraken, wesselaken) ake teng bank. Lah terusane, upamane 5€ niku dados 40.000Rp ($5€ \times 8.000Rp = 40.000Rp$). Terus ngenten pak, sampean doneng yen takang becak nikuwau sedinan sedinane nyewo becak 3.000Rp. Lah sa niki ngenten. Arto niki di pratung kaping 13 (tigawelas) ($13 \times 3.000Rp$). Lah terus kula nuwon kekiaatane sampean. Golek tukang becak 13 (tigawelas) terus wenehono amben tukang becak 3.000Rp. Lan inggih ngomong kalih tukang becak 13 (tigawelas) niku, yen 3.000Rp nikuwau di ngaweh pokok amben amben dinane gaweh njewo becak. Arta niku perlu odjo di nenteake, perlu ambendiane di gaweh pokoan, goleh kerdjan becak.

Inggih mung semonten paling kula rupoko inggih pak. Mboh bilih bisoh ketemu malih. Inggih kirim slamet kale bp tukang sapir Sugiyono lan perkenalan perkenalan tukang becak sing kulo mboten nertos djenenge.

Mator nuwon sampean bisoh nulung bandan kulo, inggih ALLAH sing bakal maringi.

Pah Djumenari parapan Djankung,

Pak Djankung, kapripon kabare sampeyan?

Sah unguke lajang niki kulo lan sekeluargo inggih kanti sae. Paling kulo pujie sampean lan sekeluargo sampean inggih sae pribadi. Pripon kabare kale anak anak sampean sing sekola. Pak, anak anak inggih di mbantu sing sekola. Besok bapak garek leyehe leyehe, njawang, karo nginom widang teh, yen anak anak bisoh sukses.

Inggih niki kula kirim 15€. Inggih maaf mboten akeh. Karepan kula ngenten pak!
Sing 10€ kulo mbantu lan korban onkos onkos sekolah anak anak sampean.

Lah sing 5€ di idjol (tukaraken, wesselaken) ake teng bank. Lah terusane, upamane 5€ niku dados 40.000Rp ($5€ \times 8.000Rp = 40.000Rp$). Lah terusane, upamane 5€ niku dados 40.000Rp ($5€ \times 8.000Rp = 40.000Rp$). Terus ngenten pak. Arto niki di pratung kaping 20 (kale puloh) ($20 \times 2.000Rp$). Lah terus kula nuwon kekiaatane sampean. Putuse terus ngeten pak: arto (duwit) di pratongake tiang tiang 20 sing wong tukang ngemis enten ing Jl Malioboro.

Kaleh mriki kulo kirem envelop, di wenehake tiang (bocah) lanang ning Jl Malioboro sing tangane lan sikile buntung lan gadah rambute dawi. Tiange amben ngange katok lan kaos inreng. Amben dintene tiang nikuwau djagongan ning Jl Malioboro, tjedak kalih papan becak sampean.

Inggih mung semonten ugi paling kula rupoko inggih pak. Mboh bilih bisoh ketemu malih. Inggih kirim slamet kale bp tukang sapir Sugiyono lan perkenalan perkenalan tukang becak sing kulo mboten nertos djenenge.

Mator nuwon sampean bisoh nulung bandan kulo, inggih ALLAH sing bakal maringi.

Kadus Nayan Langsung Diskors

Sleman, Bernas

Tuntutan warga kepada Bupati Sleman agar Kepala Dusun (Kadus) Nayan, Maguwoharjo, Sleman, ditindak karena selingkuh dengan dua wanita mendapat perhatian serius Bupati Sleman Arifin Ilyas. Senin warga mengadu ke kantor Pemda Sleman (Bernas, 2/2), Selasa kemarin Kadus Nayan diberhentikan sementara atau diskors dari jabatannya atas instruksi Bupati.

Hal itu diungkapkan Kepala Bagian Humas Pemda Sleman, Drs Soeryadi, kepada Bernas, Selasa (2/2) siang kemarin.

Menurut dia pemberhentian sementara Sudibyo sebagai Kadus Nayan, Maguwoharjo, Depok, Sleman, tertuang dalam Surat Camat Kepala Wilayah Depok No.02/KPTS.Cam/DPK/1999 tertanggal 1 Februari ditandatangani Djoko Subagyo SH. "Surat itu mengacu surat Bupati No.141/00281/PemDesa/1999 tentang tindak lanjut pengaduan warga. Surat yang juga tertanggal 1 Februari itu, menjadi salah satu acuan terbitnya surat pemberhentian sementara Kadus Nayan di samping adanya aduan tertulis warga Nayan tertanggal 25 Januari kepada Bupati," ujar Soeryadi.

Pemberhentian sementara terhadap Kadus Nayan ini, menurut Soeryadi, untuk memudahkan dan melancarkan proses pemerkasaan oleh Itwilkab terhadap kasus yang dituduhkan warga terhadap Sudibyo.

Sedang berkaitan kasus penjualan tanah urug tanah kas desa oleh Kadus Jenengan Maguwoharjo, Bupati Sleman, menurut Soeryadi, sudah menugaskan Camat Depok, Djoko Subagyo melakukan pengecekan. Hasilnya bahkan sudah diterima Bupati secara tertulis melalui surat No.140/007/1999 tertanggal 1 Februari.

Untuk sawah

"Berdasar hasil pengecekan itu, pengerukan tanah kas desa di Dusun Jenengan ternyata dimaksudkan untuk meratakan tanah tersebut agar dapat digunakan sebagai lahan sawah baru. Di samping itu, sebelum pengerukan terlebih dulu sudah dilakukan musyawarah LMD. Pengerukan sendiri sebenarnya sudah selesai karena dilakukan tahun 1993," jelas Soeryadi.

Tanah kerukan dari tanah kas desa itu sendiri, kemudian digunakan untuk urugan (timbunan) jalan pada pembangunan jembatan yang menghubungkan Dusun Sarirejo dengan Modiman Maguwoharjo. Pembangunan jembatan ini dimaksudkan agar transportasi masyarakat menjadi lancar.

"Sedang penebangan tanaman pohon sukun di atas tanah kas desa, digunakan sebagai bahan plafon pembangunan kantor desa Maguwoharjo. Mengenai pembangunan talud jalan di Dusun Jenengan memang belum dilaksanakan, karena baru dianggarkan tahun ini," tambah Soeryadi. (bsl)

Dorpshoofd Nayan wordt direct geschorst

Sleman, Bernas

De eisen van de dorpsbewoners aan de resident van Sleman dat het dorpshoofd van Nayan, Maguwoharjo, Sleman, aangepakt wordt wegens vreemdgaan met 2 vrouwen, kreeg een serieuze aandacht van de resident van Sleman, Arifin Ilyas. Maandag klaagden de bewoners aan bij het kantoor van Gemeente Sleman (Bernas, 2/2), gisteren dinsdag werd het dorpshoofd van Nayan voorlopig uit zijn dienst gezet of hij werd geschorst van zijn functie op de instructie van de resident.

Deze werd door Het hoofd van afdeling PR van de Gemeente Sleman, Drs. Soeryadi, aan Bernas gisteren, dinsdag middag.

Volgens hem, het voorlopige uit dienst zetten van Sudibyo als het dorpshoofd van Nayan, Maguwoharjo, Depok, Sleman, geschreven in de brief van het districthoofd Depok No.2/KPTS.Cam/DPK/1999, gedateerd 1 februari, ondertekend door Djoko Subagyo SH. "De brief refereert de brief van de resident No.141/00281/Pem Desa/1999, betreffende het verder afhandelen van de aangifte door de bewoners. De brief, die ook op 1 februari gedateerd is, werd gebruikt als een referentie voor het schrijven van de voorlopige schorsing van het dorpshoofd van Nayan, naast de schriftelijke aangifte van de bewoners aan de resident, gedateerd op 25 januari," zegt Soeryadi.

Deze voorlopige schorsing van het dorpshoofd van Nayan is, volgens Soeryadi, om het proces van het onderzoek door Itwilcab (*ik heb geen idee wat het is. Greg*) te vergemakkelijken en vlot te laten verlopen, betreffende de beschuldiging van de bewoners tegen Sudibyo.

Een andere zaak betreffende het verkopen van de aanaardingsgrond afkomstig uit de schatgrond van het dorp, verricht door het dorpshoofd van Jenengan, Maguwoharjo, de resident van Sleman, volgens Soeryadi, heeft opdracht gegeven aan het districthoofd van Depok, Djoko Subagyo, om te onderzoeken. Het resultaat is ontvangen door de resident via de brief No.140/007, gedateerd 1 februari.

Voor de rijstveld

"Gebaseerd op de controle, het opgraven van de schatgrond van het dorp Jenengan is bedoeld om de grond gelijk te maken zodat de grond gebruikt kan worden als nieuw rijstveld. Daarnaast, voor de opgraving was er een bijeenkomst geweest van de LMD (Institutie van het dorpsberaad). De opgraving is voltooid, het is gebeurd in het jaar 1993," legt Soeryadi uit.

De opgravinggrond werd vervolgens gebruikt als aanaardingsgrond om de weg gelijk te maken tijdens het bouwen van de brug die het dorp Sidorejo en Modiman Maguwoharjo verbindt. Het bouwen van de brug is bedoeld om de transportatie van de bewoners vlotter te laten maken.

"Betreffende het kappen van de 'Sukun'-boom op de schatgrond van het dorp werd gebruikt als plafond van het dorpskantoor Maguwoharjo. Aangaande het bouwen van het talud langs de straten in het dorp Jenengan is nog niet uitgevoerd, omdat het pas dit jaar wordt geraamd." voegt Soeryadi toe. (bsl)

Notitie:

Nayan: de naam van het dorp

Kadus: Kepala Dusun = dorpshoofd

Sleman Bangun Stadion

Pemerintah Kabupaten (Pemkab) Sleman, DI Yogyakarta membangun stadion berstandar internasional di Dusun Jenengan, Maguwoharjo, Sleman senilai Rp 87 miliar. Pembangunan sarana olahraga tersebut diawali dengan peletakan batu pertama oleh Gubernur DI Yogyakarta, Sri Sultan HB X dan anggota Komisi IV DPR RI, Ir Irman Suparno, Jumat. Asisten Sekretaris Daerah (Asekda) Bidang Pembangunan Pemkab Sleman, Ir Riyadi Martoyo MM, dalam laporannya mengatakan, bangunan fisik stadion itu mencapai luas 3 hektar dengan ukuran panjang 188,2 meter dan lebar 172 meter. **(Ant/A-4)**

Tinggi, Semangat Warga Sleman Jual Tanah

Yogyakarta, Sinar Harapan

Semangat menjual tanah semakin tinggi di kalangan masyarakat Sleman, Yogyakarta, setelah pembangunan Yogyakarta diarahkan ke kawasan tersebut dalam sepuluh tahun terakhir. Semangat warga itu terkait dengan harga tanah di kawasan tersebut yang tiba-tiba membubung tinggi. Harga tanah di kawasan Krodan, Maguwoharjo, Kabupaten Sleman, misalnya, pada tahun 1994 hanya Rp 10.000 per meter persegi. Akan tetapi ketika Kampus Universitas Sanata Dharma didirikan di sana, maka kini harga tanah sudah melambung jauh di atas kewajaran, yakni Rp 250.000 per meter persegi.

Hal serupa juga terjadi di Dusun Jenengan, Maguwoharjo yang berdekatan dengan Stadion Sleman. Menurut Kepala Dusun Jenengan, Muhammad Jamadi, pada tahun 1997 harga tanah di sana hanya Rp 30.000 per meter persegi. Kemudian pada tahun 2003 sebelum Stadion Sleman akan dibangun harga tanah masih Rp 250.000 per meter persegi.

"Akan tetapi ketika stadion itu resmi dibangun, maka harga tanah di kawasan itu menjadi Rp 375.000 per meter persegi," katanya, Jumat (19/3). Melambungnyanya harga tanah di kawasan Sleman merupakan dampak dari perkembangan kota Yogya yang lebih banyak mengarah ke utara. Di sisi lain, semangat warga untuk menjual tanahnya pun juga bermunculan. Sawah-sawah subur pun banyak diincar para pengembang dan calo tanah. Secara perlahan tapi pasti, banyak sawah yang dikeringkan untuk didirikan perumahan, ruko, maupun bangunan pabrik.

Pengeringan sawah itu bisa dilihat di kawasan Kecamatan Godean, Kalasan, maupun Condongcatur yang letaknya berhimpitan dengan kota Yogya. Alih fungsi dari lahan pertanian ke perumahan itu mencaplok sekurang-kurangnya 46 hektar per tahunnya.

Soal pengeringan itu memang diakui oleh Bupati Sleman Ibnu Subiyanto. Terhadap ulah para pengembang liar itu, Ibnu mengaku tidak bisa berbuat banyak. "Sebenarnya kami ingin menindak tegas kepada mereka. Akan tetapi mekanisme hukuman bagi para pelanggar itu juga belum jelas," tuturnya.

Sementara itu Kepala Badan Perencanaan Pembangunan Daerah (Bappeda) Daerah Istimewa Yogyakarta, Bayudono mengakui memang belum ada perangkat hukum yang jelas bagi para pelanggar tata ruang itu.

(djo)

Sleman bouwt stadion

Gemeente Sleman, speciale provincie Yogyakarta bouwt stadion met internationale standaard in het dorp Jenengan, Maguwoharjo, Sleman met de waarden van 87 miljard rupiahs (ruim 7,5 miljoen Euros; €1 = Rp.11.500). Het bouwen van de sportfaciliteiten is opgestart door het leggen van de eerste steen door de gouverneur van Yogyakarta, Sri Sultan HB X en Ir. Irman Suparno – lid van de Commissie IV van de Indonesische Tweede Kamer, vrijdag. De Assistent van Gemeentelijke Secretaris voor de Ontwikkeling van de Gemeente Sleman, Ir. Riyadi Martoyo MM, in zijn rapport vertelt, de fysieke omvang van het stadion beslaat een oppervlak van 3 hectare met de lengte van 188,2 meter en breedte 172 meter. (Ant/A-4)

Hoog, de animo bewoners Sleman grond te verkopen

Yogyakarta, Sinar Harapan

De animo om de grond te verkopen onder de bewoners van Sleman, Yogyakarta, stijgt maar hoger, nadat (duidelijk is geworden dat) de uitbreiding van de stad Yogyakarta de laatste 10 jaar naar dit district is gericht. De bewoners' animo heeft te maken met de prijs van de grond in die wijk die binnen een korte tijd explosief omhoog is gestegen. De prijs van de grond in de wijk Krodan, Maguwoharjo, District Sleman, bijvoorbeeld, in het jaar 1994 was het nog maar Rp.10.000 per vierkante meter. Maar toen de campus van de Sanata Dharma Universiteit daar werd gebouwd, is de prijs explosief omhoog gegaan boven de normale prijs, met name Rp.250.000 per vierkante meter.

Dezelfde situatie is ook gebeurd in het dorp Jenengan, Maguwoharjo dichtbij het Stadion Sleman. Volgens het dorpsvoorzitter Jenengan, Muhammad Jamadi, in het jaar 1997 was de prijs van de grond daar nog maar Rp.30.000 per vierkante meter. Vervolgens in het jaar 2003 voordat het Sleman Stadion werd gebouwd lag de prijs nog op Rp.250.000 per vierkante meter. "Maar toen het bouwen van het stadion officieel van start is gegaan, is de prijs van de grond in de regio gestegen naar Rp.375.000 per vierkante meter," zegt hij, vrijdag (19/3). Het explosief gestegen van de prijs van de grond in de regio Sleman heeft te maken met de uitbreiding van de stad Yogyakarta die naar het Noorden is gericht. Aan de andere kant groeit de animo van de bewoners om hun grond te verkopen. Vruchtbare sawa's (rijstvelden) worden erg geliefd en gemikt door de ontwikkelaars en grondmakelaars. Langzamerhand maar zeker worden de sawa's droog gelaten om vervolgens daarop woningen, of ruko (combinatie van woning en winkel) en fabrieken te bouwen.

Het laat drogen van de sawa's is te zien zowel in het onderdistrict Godean, Kalasan als in Condongcatur die dicht bij de stad Yogyakarta liggen. De functieverandering van de grond van rijstvelden naar huisvesting beslaat minstens 46 hectares per jaar.

De regent van Sleman, Ibnu Subiyanto, heeft het droog laten van de rijstvelden toegegeven. Over het gedrag van de illegale ontwikkelaars, heeft Ibnu toegegeven dat er weinig aan te doen valt. "Eigenlijk willen we duidelijk optreden tegen hen. Maar de strafmechanisme voor die overtreeders is nog niet duidelijk," vertelt hij.

In de andere gelegenheid heeft het hoofd van de Gemeentelijke Instituut voor de Planning van de Ontwikkeling van de Speciale Regio Yogyakarta, Bayudono, toegegeven dat er geen duidelijk strafinstrument is voor deze overtreeders van ruimteordening. (djo)

Wajang Kulit